Jaargang 116. Vrijdag, 17 Julij 1857. No. 85.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD

voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant is verzonden *Bijblad* no. 12, inhoudende: *Verslag van de handelingen der Provinciale Staten van Groningen.*

SCHEEPSHOLLEN.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen*, — Overwegende, dat door de **grootte** der **SCHEEPSHOLLEN**, welke de **vaste Boogen** en **Bruggen** binnen deze Gemeente passeren, die Werken meermalen in gevaar worden gebragt schade te lijden; —

Gehoord den BOUWMEESTER en den HAVENMEESTER dezer Gemeente, —

Hebben besloten bij deze ter kennis van de belanghebbenden te brengen, dat geen **SCHEEPSHOL** binnen de Boomen dezer Gemeente kan worden toegelaten, dat op eenig punt, gemeten van af den onderkant der Kiel, hooger is dan 5.40, terwijl het in den Voorboeg of langs den bovenkant der Kajuit

niet hooger kan zijn dan 5.19 bij eene breedte van 4.00 El.
» » » » » 5.14 » » » » 4.50 »
» » » » » 5.06 » » » » 5.00 »
» » » » » 4.99 » » » » 5.50 »
» » » » » 4.88 » » » » 6.00 »

GRONINGEN, 9 Julij 1857.

Burgemeester en Wethouders: J. SLOT.
De Secretaris: HORA SICCAMA

PERSONELE BELASTING.

De BURGEMEESTER van de Gemeente *Groningen* brengt bij deze ter kennis van de daarbij belanghebbende ingezetenen, dat het door den Heer COMMISSARIS DES KONINGS in deze Provincie, bij resolutie van den 10den Julij 1857, executoir en invorderbaar verklaard eerste gedeelte van het PRIMITIEF KOHIER voor de Belasting op het Personeel over het dienstjaar 18 57/58, op heden ter invordering aan den Ontvanger van 's Rijks belastingen alhier is overgegeven, en dat een ieder verpligt is zijnen aanslag op den bij de wet bepaalden voet te voldoen.

Wordende tevens ter kennis gebragt van de Belastingschuldigen in de Gemeente, dat de reclames, volgens art. 45 § 1 der wet op de Personele Belasting, van den 29sten Maart 1833 (*Staatsblad* no. 4), welke zij mogten vermeenen te hebben wegens den aanslag in vermeld kohier, vóór of op den laatsten dag der drie maanden, volgende op den dag dezer afkondiging, zullen moeten worden ingediend aan H.H. Gedeputeerde Staten dezer Provincie, des verkiezende, door tusschenkomst van den Heer Controleur van de Divisie, W. CRAEIJVANGER; kunnende op geene reclames worden gedisponeerd, welke na dien tijd mogten worden ingeleverd; — alsmede, dat binnen dienzelfden termijn moeten worden ingediend de zoodanige reclamatiën, welke ten onderwerp hebben het herstel van begane abuizen of misstellingen in de schattingen en tellingen, op hunne aanvrage gedaan, of ook het herstel van fouten, in hunne eigene aangifte plaats hebbende, hoedanige reclamatiën eveneens door tusschenkomst der H.H. Controleurs kunnen worden ingediend, doch, naar het voorschrift van art. 34 § 3 der wet op het Personeel, behooren te zijn gerigt aan Z. Exc. den Minister van Financiën en niet aan H.H. Gedeputeerde Staten.

Al hetgeen bij deze aan de Belastingschuldigen wordt herinnerd, met aanbeveling, om zich daaraan, ter bevordering hunner eigene belangen, stiptelijk te houden.

En zal deze op heden afgekondigd en op de gewone plaatsen worden geaffigeerd, ten einde ter kennis van een ieder te komen.

GRONINGEN, 15 Julij 1857.

De Burgemeester voornoemd: J. SLOT.

De betrekking van **ONDER-OPZIGTER** bij de **Vereeniging van Korenmeters** te *Groningen* vacant zijnde, zoo worden degenen, die verlangen tot de **vervulling** dier **betrekking** in aanmerking te komen, verzocht, zich ten dien einde schriftelijk te wenden tot een der ondergeteekenden, Commissarissen van de Korenbeurs, bij wie tevens nadere informatiën zijn te bekomen.

GRONINGEN, 14 Julij 1857.

H. H. SCHUITEMA.
E. MULDER.
JB. MESDAG.
J. SCHILTHUIS, U.G.z.

NIEUWSTIJDINGEN.

BRITSCH-INDIË.

In langen tijd werden in Engeland de tijdingen uit Britsch-Indië niet met zulk een levendig ongeduld verwacht als de depêches der laatste nu aangekomene mail. En voor dat ongeduld was maar al te veel grond; er is voor het Engelsche publiek stof genoeg om bezorgd te wezen.

Toen het eerste berigt van het uitbreken eener muiterij onder eenige inlandsche regementen in de noordwestelijke provincie van Indië naar Engeland overkwam, kon men zich hier nog troosten met de hoop, dat de oproerige bewegingen onder de inlandsche soldaten binnen enge grenzen beperkt en door spoedige concentratie der getrouw gebleven troepen weldra onderdrukt zoude worden. Die hoop is intusschen vrij wat verminderd. In plaats van de onderwerping en tuchtiging der oproerlingen in Delhi, meldt de jongste post, dat de muiterij zich door geheel Bengalen uitgebreid heeft; ongeveer 30,000 inlandsche soldaten (*cipaijers*) zijn in dit presidentschap gedeserteerd. Delhi is zelfs nog niet weder genomen; wat tot nu toe tegen de opstandelingen werd verrigt, bestaat alleen hierin, dat zij uit den omtrek dier stad zijn teruggedrongen. Eene verdere, betreurenswaardige omstandigheid is de dood van den Britschen opperbevelhebber. Generaal *Anson* verkrijgt in sir *Colin Campbell* wel een opvolger die zich zoowel in de vroegere Indische als in de Krim-veldtogt onderscheiden heeft, maar tot aan zijne komst in Indië gaat, hoe hij zijne afreis ook bespoedige, een kostbare tijd verloren, dubbel kostbaar bij eene crisis, waarbij eenheid in het opperbevel zoo dringend noodzakelijk is. Ook de oorzaak van den dood van generaal *Anson*, de cholera, is een slecht voorteeken voor de Europesche troepen, die naar Indië zijn ingescheept of weldra zullen vertrekken, en in Indië juist zullen aankomen in een tijd waarin zij het meest op aanvallen van deze ziekte verdacht kunnen zijn.

Dat alzoo de toestand der Engelschen in Indië ernstig is, is blijkbaar. Die 30,000 man, die in Bengalen gedeserteerd zijn, maken een derde deel uit der Bengaalsche inlandsche troepen. Men bedenke nu, dat de oproerige geest zich gemakkelijk naar de tot nu toe daarvan verschoonde provinciën (Madras, Bombay en Pendschab) kan uitbreiden; dat het geheele getal inlandsche troepen in die vier provinciën 200,000 man bedraagt, waartegen slechts 45,000 man Engelsche soldaten zijn tegenover te stellen, dan zal men de grootte van het gevaar ligtelijk overzien.

De berigten met de laatste overlandmail ontvangen zijn intusschen nog al uiteenloopend. Terwijl het berigt van den *Times* meer gerustsstellend luidt en zegt, dat de opstand een minder vreesaanjagend voorkomen had aangenomen, zijn de over Weenen en Marseille ontvangen tijdingen niet zoo gunstig. Volgens deze, zou de opstand zich uitbreiden.

Ook volgens het door de ministeriële *Globe* en den *Observer* medegedeelde, is de opstand geenszins binnen Delhi beperkt of aldaar eensslags gedempt. Hij heeft alzoo tijd gehad om veld te winnen, terwijl de inlandsche soldaten van de niet openlijk muitende regementen in Bengalen en in noordwestelijk Indië bij duizenden deserteerden, zonder dat zij door dwangmaatregelen of bedreigingen van de Engelsche overheden weêrhouden konden worden, en denkelijk met het plan om zich bij de opstandelingen te Delhi te voegen. Buitendien weet men, dat de troepen waarmede het Indische leger versterkt, en de opperbevelhebber, door wien het aangevoerd zal worden, zich nog in Europa bevinden, en dat de versterkingstroepen, naar de gunstigste berekening, eerst in October Indië zullen bereiken.

Nieuwe telegrafische berigten bevestigen de vorige. Drieentwintig regementen waren geheel, drie gedeeltelijk muitende. Zeven waren er vooraf ontwapend. Tal van Europeanen waren te Neemuck vermoord. Een brief uit Delhi zegt: »Heden zijn omstreeks een 50 Europeanen ontdekt en doodgeslagen." 29 officieren en beambten, sommige met hunne gezinnen, die zich te Delhi bevonden, werden vermist, 44 man van de scherpschutters werden gedood bij een aanval op Delhi door eene kruidontploffing. Een aantal muitelingen werden opgehangen te Meerut. Op een der buitenposten zijn 2 regementen Bengaalsche infanterie in opstand gekomen.

Een en ander levert voldoende stof tot ongerustheid bij het Engelsche publiek. Te Londen was ter beurze het gerucht verspreid, dat 2000 Europeaansche soldaten, ten gevolge der zware hitte, waren omgekomen, en men was niet zonder bezorgdheid nopens den uitslag van een aanval op Delhi.

ITALIË.

Uit de door den heer *Ratazzi*, den minister van binnenlandsche zaken, aan den Piemonteschen senaat gegeven inlichtingen blijkt, dat de Sardinische regering reeds tegen het midden der maand Mei kennis had bekomen van het gesmeedde complot; den 18den Junij gaf zij daarvan berigt aan den intendant van Genua, met aanbeveling dat hij op zijne hoede moest zijn. Eerst eenigen tijd daarna werd de heer *Cavour* door de Fransche regering gewaarschuwd, dat te Genua een oproer moest uitbreken en dat de zaamgezworenen den 9den Julij hadden bepaald tot de uitvoering hunner plannen. De negende Junij ging echter ongestoord voorbij, maar in de tweede helft der maand Junij gaf de regering, onderrigt dat de aanhangers van *Mazzini* op nieuw ernstig in de weer waren, daarvan op nieuw den intendant van Genua kennis, die den 28sten antwoordde, dat de noodige maatregelen genomen waren. Wat daarop gebeurde is bekend. — De generaal *Lamarmora*, de minister van oorlog, voegde nog eenige woorden aan die van zijnen ambtgenoot toe, waaruit bleek, dat het fort Diamante geen fort is, maar een eenvoudig wachthuis, aan de zorg toevertrouwd van twaalf manschappen onder aanvoering van een sergeant, waardoor het gewigt der tijdelijke bezetting van dit punt door de oproerlingen veel verminderd wordt; deze hadden zich bij verrassing daarvan meester gemaakt; ongewapende burgers waren door den bevelhebber van den post ontvangen, en, na te zamen overmatig drank gebruikt te hebben, deden zij hunne gewapende medepligtigen binnenkomen; de sergeant, die zich dus had laten verschalken, zou voor den militairen regter te regt staan. — Beide ministers laakten ten sterkste de zoo gelukkig afgeweerde poging, en verklaarden dat de wetten des rijks met alle gestrengheid zouden worden toegepast op hen, die schuldig zullen worden bevonden.

(Men is te Parijs niet in allen deele voldaan over deze inlichtingen door de Sardinische ministers gegeven. Men blijft zich daar verwonderen over de inneming bij verrassing van het fort Diamante te Genua, niettegenstaande de minister van oorlog, generaal *Lamarmora*, heeft verklaard, dat daaraan zeer ten onregte de naam van *fort* wordt gegeven.

Men meent dat het Sardinische bewind met eene in het oog loopende laauwheid in dezen is te werk gegaan, en dat, in geval het slechts een weinig meer veerkracht aan den dag had gelegd, het zeer gewisselijk de oproerige bewegingen te Genua en het vertrek van de *Cagliari* had kunnen voorkomen.

Dat de opstand spoedig is onderdrukt, schijnt alzoo meer aan het toeval of aan de onbedrevenheid der insurgenten te moeten worden toegeschreven, dan aan de door de Sardinische regering genomen maatregelen. De Fransche, Engelsche en Napelsche vertegenwoordigers te Turin moeten nota's van hunne regeringen hebben ontvangen, waarin zeer bepaald wordt geklaagd over de onverantwoordelijke zorgeloosheid der Sardinische overheden. De minister *de Cavour* moet onverwijld bekend gemaakt zijn met den inhoud dezer nota's.)

Naar men thans verneemt, heeft *Mazzinni* gedurende 14 dagen zijn verblijf te Genua gehouden, en heeft hij niet geschroomd om zich openlijk te vertoonen. Hij zou zich bij tijds, aan boord van een Amerikaansch vaartuig, hebben weten uit de voeten te maken.

Van eene clericale zijde wordt aangemerkt, dat er eene merkwaardige overeenkomst bestaat tusschen België en Sardinië, waar de constitutionele regeringen thans inderdaad onder den invloed staan van de partij der revolutie, en dat men vermoedelijk weldra zal bespeuren, dat de revolutie zich altijd verheft op den constitutionelen regeringsvorm, ten einde dezen, zoodra zich daartoe de gelegenheid voordoet, uit het venster te werpen, zooals in der tijd de constitutionele restauratie en de constitutionele Julij-monarchij uit het venster zijn geworpen. Van dien clericalen kant worden alle waarachtige Katholijken ernstig aangespoord om zich toch vooral te wachten voor de liberale grondbeginselen, en niet uit het oog te verliezen, dat *Paus IX* zelf eene meer vrijzinnige rigting heeft willen volgen, waarvoor hij is beloond met de afkondiging der republiek te Rome.

— De Paus is van een uitstapje naar Modena, waar hij zeer luisterrijk ontvangen werd, den 8sten dezer te Bologna teruggekeerd. De hertogin van Parma had hem insgelijks aan haar hof genoodigd, maar de gebeurtenissen in het Napelsche hebben Z. H. doen besluiten zich weder naar Bologna te begeven, waar eene sterke Oostenrijksche bezetting ligt, die alle maatregelen van voorzorg genomen heeft, bijaldien ook slechts de minste oproerige beweging ontstaan mogt. Men zeide dat aan den overkant der Pô troepen gereed staan, om de bezettingen van Bologna, Novarra en Ancona te komen versterken. De houding der bevolking jegens den Paus bleef zeer koel, sedert de hoop op hervormingen en op eene amnestie voor de om politieke oorzaken veroordeelden vervlogen schijnt te zijn. Z. H. was voornemens geweest zich eerlang naar Ferrara en Ravenna te begeven, maar sommigen betwijfelen of hij in de tegenwoordige omstandigheden daartoe wel grooten lust gevoelt.

ZWITSERLAND.

Een feit van nog al ernstigen aard en met de Neufchâtel-kwestie in verband staande, begint het publiek levendig bezig te houden. Wij bedoelen de openbaarheid, die gegeven is aan het rapport van den procureur-generaal van het verbond over den September-opstand, in strijd met het besluit der bondsvergadering, die bepaald heeft dat het geheele proces zal worden vernietigd.

Volgens sommige bladen, zou dit belangrijke document te Berlijn zijn gedrukt; maar aangezien de naam van den drukker er niet op is vermeld, is het blijkbaar dat de openbaarmaking op verborgene wijze is geschied, en niets bewijst dat het stuk buiten Zwitserland gedrukt is. Naar men verwacht, zal een onderzoek over deze aangelegenheid worden ingesteld.

DUITSCHLAND.

Z. M. de Koning van Pruissen heeft Weenen den 16den dezer weder verlaten, ten einde, na een verblijf van weinige dagen te Töplitz, naar Berlijn terug te keeren.

— De komeet in het sterrebeeld Perseus, welke den 22sten Junij door den heer *Klinkerfues* te Berlijn en den 23sten door den heer *Dieu* is ontdekt, bezit nog slechts een geringen glans, is moeijelijk te herkennen en alleen door een goeden kijker waar te nemen. Zij heeft stellig niets gemeens met de gevreesde komeet van *Karel V*, waarvan zij zeer in inclinatie verschilt. Volgens de waarnemingen op het observatorium te Parijs, zal hare zigtbaarheid snel toenemen tot het midden van Julij, als wanneer zij haar maximum zal bereiken. Alsdan zal de glans van de komeet, welke in den beginne die van eene zeer kleine ster en nog al nevelachtig was, zes malen duidelijker zijn dan in den nacht van hare verschijning. Zij zal vervolgens snel in glans afnemen. Welligt zal zij zigtbaar zijn door een tooneelkijker gedurende het korte tijdsverloop van haar maximum van licht.

— De kersenoogst in de omstreken van Coblentz is dit jaar zoo ongemeen rijk, dat in weerwil der ontzettend groote verzendingen naar Nederland en Engeland, de kersen nog dagelijks in overgroote menigte ter markt gebragt en voor zeer lage prijzen verkocht worden. Ook door de brandewijnstokerijen worden zij sterk opgekocht.

— Den 5den dezer zijn te Osterprey in Nassau, aan den Rijn, de eerste rijpe druiven van den wijngaard in de open lucht geplukt, dat acht dagen vroeger is dan in het vermaarde wijnjaar 1811.

GROOT-BRITTANJE.

In de beide Huizen van het Parlement zijn Maandag interpellatiën tot de regering gerigt over den staat van zaken in Indië. In het Lagerhuis bevestigde lord *Palmerston* de per telegraaf ontvangen tijdingen. Bijzonderheden waren niet ontvangen, doch werden den volgenden dag meer uitvoerige berigten verwacht. De minister zeide, dat lord *Canning*, gouverneur-generaal van Indië, aan den Britschen gezant in China, lord *Elgin*, geschreven had, dat hij een gedeelte der naar China gezonden troepen, naar Bengalen moet doen terugkeeren, en dat deze laatste ongetwijfeld aan dit aanzoek heeft voldaan.

Dadelijk nadat de regering de depêches uit Indië ontvangen had, heeft zij zich gewend tot sir *Colin Campbell* met de vraag, wanneer hij tot vertrek gereed zou zijn, in geval hem het opperbevel over het Indische leger opgedragen werd. De generaal antwoordde hierop lakoniek: »In 24 uren." Velen zeggen zelfs, dat de reeds oude, doch immer nog krijgszuchtige generaal geantwoord heeft, dat hij vertrekken kan zoo als hij gaat en staat, en dat hij zich geen reisgewaad behoeft aan te schaffen, aangezien hij dit even goed te Calcutta als te Londen kan doen. Op de verklaring van sir *Colin* zond de regering eene depêche naar Marseille, om de Indische stoomboot, die naar Alexandrië zou vertrekken, op te houden tot de aankomst van den nieuwen bevelhebber. Hij is dan ook werkelijk Zondag avond reeds naar Parijs vertrokken, van waar hij zich onmiddellijk naar Marseille zal begeven.

— De Koningin der Nederlanden is Dingsdag met haren tweeden zoon, prins *Alexander*, incognito, onder den naam van gravin *van Buren*, te Londen aangekomen en in Claridge-hôtel afgestapt.

Ook de Koning der Belgen met twee zijner kinderen, en prins *Frederik Willem* van Pruissen bevonden zich nog te Londen. Koning *Leopold* zou zich Woensdag naar Manchester begeven, waar een verblijf voor hem is ingerigt.

Maandag heeft, in eene plegtige vergadering van den gemeenteraad van Londen, de aanbieding door den lord-mayor van het eere-burgerschap der City van Londen aan prins *Frederik Willem* van Pruissen plaats gehad, waarna door Z. K. H. aan een uitmuntend dejeuné werd deel genomen.

— Het aan de Theems gebouwd wordende monsterstoomschip *Great Eastern* zal in de maand September te water worden gebragt. Als het schip gereed is, zal het £ 597,195 (*f* 7,166,340) hebben gekost; het te water brengen alleen zal eene uitgaaf van £ 25,000 (*f* 300,000) vereischen. De haven van Milford (bij Bristol) is de eenige haven van Engeland, waar deze kolossus zal kunnen binnenloopen.

FRANKRIJK.

De Parijssche correspondent van den *Times* schrijft: Eene massa tusschen Parijs, Londen en andere steden gewisselde brieven zijn in beslag genomen, waaruit blijkt, dat Keizer *Napoleon* zou worden vermoord. De meeste brieven sloten met de woorden: *Frappez! Frappez! Frappez!* (Slaat er op in) alsmede met *Delenda est Carthago.* (De bestaande orde van zaken moet worden omvergeworpen.) Tien à twaalf personen zouden van de eerste gunstige gelegenheid gebruik maken om den Keizer met dolksteken om het leven te brengen, en tot alle zekerheid werden de dolken met vergif besmeerd. De leden eener voorloopige regering waren reeds benoemd, en men was voornemens om na het volbrengen dezer daad over geheel zuidelijk Europa den opstand te proclameren. Ten slotte worden de namen der gezworenen opgenoemd.

— Op het ministerie van buitenlandsche zaken is eene groote kist met wapens aangekomen en van daar aan den staats-procureur toegezonden. Deze wapens kwamen uit Genua en Livorno, waar men ze aan de insurgenten ontnomen had, en zij zullen te Parijs vergeleken worden met die, welke men bij de Italianen gevonden heeft, die als verdacht wegens deelneming aan het complot zijn gearresteerd. Men denkt zich door deze vergelijking te kunnen verzekeren, dat alle wapens, zoowel die te Parijs als in sommige gedeelten van Italië zijn in beslag genomen, uit dezelfde fabrijk afkomstig en op dezelfde wijze bewerkt zijn. Dit zou voorzeker een zeer gewigtig bewijs zijn voor de eenheid van het complot en zijne veelzijdige organisatie van een enkel middelpunt uit.

De Toskaansche regering heeft den Franschen gezant te Florence, op officiële wijze haren dank betuigd voor de mededeelingen, welke haar te regter tijd door de Fransche regering over het bestaan en de uitbarsting van het complot zijn gedaan.

De *Constitutionnel* en de *Patrie* dringen er op aan dat *Mazzini*, *Ledru Rollin* en soortgelijken, door Engeland uitgeleverd worden. In eerstgenoemd blad wordt Engeland vrij hevig aangevallen, over zijne zoogenaamde gastvrijheid.

»Hoe is het mogelijk, vraagt dat blad, dat *Mazzini* in de 19de eeuw zulk eene rol kan spelen?" En het laat terstond daarop volgen: Engeland heeft de schuld daarvan. Engeland is voor *Mazzini* een toevlugtsoord, waaruit men hem niet verdrijven kan: dáár ontwerpt hij zijn complot met de meeste veiligheid; hij verlaat het, om zich op eenig gedeelte van Italië te werpen, en keert daarna terug, om zijn spel op nieuw te beginnen en zich de kansen eener wraakoefening te verzekeren. Engeland, dat zoo gevoelig is wanneer het zijne Koningin en zijne constitutie geldt, dat een opstand op de Ionische eilanden met zooveel kracht onderdrukt heeft, dat zoo trotsch op de veiligheid is, welke in de drie koningrijken heerscht; — is dat zelfde Engeland consequent aan zijne regeringsbeginselen, wanneer het duldt, dat men onder bescherming zijner wetten voortdurend de rust der naburige staten in gevaar brengt? Elk verstandig mensch zal het billijken, dat men eenen banneling en ongelukkige een toevlugtsoord verleent; maar hoe moet men eene gastvrijheid noemen, welke eene bedreiging, een gevaar voor alle beschaafde natiën verbergt?"

— Het *Journal des Debats* houdt zich bezig met de jongste beraadslaging in het Britsche parlement over de toelating der Israëlieten. Het vestigt de aandacht op hetgeen door lord *Derby* te dezer zake is aangevoerd, die heeft gemeend, dat de Voorzienigheid de Joden over de geheele aarde heeft verspreid, en dat zij in Engeland zijn, wat zij eertijds in Egypte waren, te weten, eene natie in eene natie, in afwachting dat zij door eenen tweeden uittogt naar hun vaderland zullen worden teruggevoerd. Lord *Derby* heeft gemeend, dat men de Israëlieten uit dien hoofde alles kon toestaan, behalve de wetgeven-

de stem. Volgens de *Débats*, is deze gevolgtrekking onjuist, en zou men, het beweren van dien lord tot grondslag aannemende, zich geheel naar de wijsheid der Egyptenaren moeten gedragen, die den Israëlieten geen ander regt toekenden dan om te arbeiden aan de pyramiden en andere openbare werken.

— De heer *Ferd. de Lesseps* is te Parijs gearriveerd, komende van Londen. Hij beschouwt zijne reis naar Engeland nog niet als verloren, hoewel hij een alles behalve gunstig antwoord van lord *Palmerston* ontvangen heeft. Hij is overtuigd, dat de Engelsche natie het niet geheel eens is met genoemden minister en zijn plan tot kanalisatie der landengte van Suez krachtdadig zal ondersteunen.

— Alle handelsbrieven uit de departementen vermelden eene algemeene daling der graanprijzen. In sommige plaatsen neemt de daling zelfs de verhouding aan eener paniek, zoo haastig zijn de houders om hunne partijen graan van de hand te zetten. De *Echo Agricole* en de *Mémorial d'Amiens* vermelden ook deze daling, en voorspellen een' buitengewoon goeden oogst, zoo wel in kwantiteit als in kwaliteit. De laatste onweders hebben wel is waar op enkele punten eenige schade aangerigt, maar die schade is niet van de minste algemeene beteekenis. Vele verschillende andere bladen maken niet slechts gewag van den overheerlijken graanoogst, maar verzekeren ook ten stelligste, dat de oogst van rogge, tarwe, haver, gerst, maïs, boonen, koolzaad enz., overvloedig en gelukkig zal zijn.

— De berigten omtrent den wijnoogst, die nog weinige dagen geleden als vrij gunstig werd afgeschetst, luiden nu in tegendeel zeer ongunstig. Aan een brief uit Bordeaux van den 10den dezer wordt het volgende ontleend: »De hagel heeft in alle gemeenten van Blaye, slechts drie uitgezonderd, de wijngaarden deerlijk geteisterd, zoodat alleen de ranken daar zijn overig gebleven. Wij hoopten dat het hierbij zou blijven, doch zulks is het geval niet en niet alleen is door het afvallen van bloesem kwaad berokkend, maar ook de ziekte heeft zich overal met kracht en snelheid en op schrikbarende wijze vertoond; sedert die bestaat, herinnert men zich niet dat men haar zich zoo sterk heeft zien uitbreiden. Het uitzigt was schoon, doch thans weten wij niet wat er van onzen oogst zal worden, hetwelk eene zeer groote ramp is. Gij begrijpt dat, in weerwil van de hooge prijzen der wijnen, de eigenaars die nog wijn van 1856 te verkoopen hebben, hoogere prijzen zullen eischen, zoodat zij die daarvan reeds gekocht hebben, er goed bij staan."

BELGIË.

Men weet dat de minister van justitie, de ontwerper en voornaamste verdediger der zoogenaamde kloosterwet, op verlangen zijner ambtgenooten, afgezien heeft van de verkiezing te St. Nikolaas. Desniettemin blijft de geestelijkheid in dat district werkzaam om hem er tot lid der Kamer te doen verkiezen, terwijl van den kant der liberale partij een mededinger is opgetreden.

De Brusselsche *Emancipation*, een voornaam orgaan der conservative partij, verdedigt het besluit des kabinets betrekkelijk de verkiezing van St. Nikolaas, als strekkende tot bevrediging en bedaring der opgewonden gemoederen, hetwelk, naar de meening van dat blad, de eerste behoefte van België in de tegenwoordige tijdsomstandigheden uitmaakt. »Het beste middel (zegt de *Emancipation* verder) waarmede de meerderheid en het gouvernement den bijval en het vertrouwen des lands behouden of, des noods, herwinnen kunnen, is te toonen dat de heerschzuchtige plannen, welke men hun toegedicht heeft, lasterlijke verzinsels zijn, dat zij gematigdheid en verzoening niet als ijdele klanken beschouwen, en dat zij, hoe ook opgehitst door hunne gewaande vrienden of door hunne tegenpartijders, het vaste voornemen hebben om die felle worstelingen welke op andere tijden zoo verderfelijk voor de conservative partij geweest zijn, niet te hervatten."

Deze raadgeving wordt door het *Journal de Bruxelles*, een orgaan der hooge geestelijkheid, met drift en schier als verraad afgewezen. Het zegt: »In België is het zoogenaamde liberalismus werkelijk eene magt geworden. Ja, dat zamenraapsel van allerlei bestanddeelen, hetwelk met den naam van liberaal pronkt, is thans eene geduchte partij; maar zij is niet zoo zeer door eigene kracht sterk, als wel door de zwakheid der behoudsgezinden.

»Deze bekentenis valt ons hard, maar zij wordt ons afgeperst door vrees voor de gevaren waarmede ongegronde gerustheid onze vrienden en ons bedreigt. Er zijn eenige kortzigtige staatkundigen die meenen dat de zaken hier te lande opperbest gaan, en dat er niets te vreezen is, zoo maar door de conservative partij toegegeven wordt, wat hare tegenstanders goedvinden te vorderen.

»Dat stelsel van aanhoudende zelfverlaging zou op den ondergang van de conservative partij en van ons land uitloopen; en wij waarschuwen daartegen. Aan anderen laten wij die valsche gematigdheid over, waarachter zwakheid of laf hartigheid schuilt. Gematigden zijn wij altijd geweest en zullen wij blijven, maar zonder onze regten af te staan, zonder onze vrijheid prijs te geven.

»Zoo wij moedig voor onze meening uitkomen, zoo de behoudsgezinden voor het algemeen belang offers weten te brengen en de berekeningen van het eigenbelang achterstellen, dan zullen wij gewis de overwinning behalen. Maar indien zwakheid en baatzucht aan onzen kant heerschen, indien wij in eene kwalijk gerigte zucht tot verzoening nog verder gaan op den weg van toegeeflijkheid zonder mate, dan gaan wij onvermijdelijk eene onherstelbare nederlaag te gemoet. Men bedenke toch, dat de hoofden der liberale partij voornemens zijn alle, ook de uiterste middelen te werk te stellen om tot de volle verwezenlijking hunner wenschen te geraken, en dat die wenschen uitloopen op omverwerping der Kerk en op al de verschrikkelijke gevolgen, welke de slooping van het Katholicismus in België zou na zich slepen."

— Zoo als men weet, is de heer *Serrure*, de rector der universiteit te Gent, die zijn zoon heeft gezonden naar de Katholijke universiteit te Leuven, deswege hevig aangevallen, zoowel door het corps der hoogleeraren te Gent, als door de liberale dagbladen. Dezer dagen heeft de heer *Serrure* de leden van den akademischen raad opgeroepen tot vaststelling van het programma voor den cursus van 1857—1858. Op het bepaalde uur was de rector echter alleen in de vergaderzaal, zoodat het programma niet is opgemaakt.

NEDERLAND.

Tweede Kamer der Staten Generaal.

Beraadslagingen over het wetsontwerp op het lager onderwijs.

Zitting van Maandag den 13den Julij.

Aan de orde van den dag is de voortzetting der beraadslagingen over art. 28 van het ontwerp van wet tot regeling van het lager onderwijs, luidende: »Door de gemeenten uit welke, krachtens deze wet, hoofd- of hulponderwijzers worden gepensioneerd, wordt aan den Staat een derde gedeelte van het bedrag van het pensioen vergoed."

Na korte discussie wordt dit artikel *aangenomen* met 45 tegen 23 stemmen.

Art. 29 wordt zonder discussie *goedgekeurd*. Op art. 30, luidende: »Elke gemeente voorziet in de kosten van haar lager onderwijs, voor zooverre die niet komen ten laste van anderen, of op andere wijze worden gevonden" worden onderscheidene amendementen voorgedragen, als:

1) Door den heer *Sloet*, om achter de woorden: »ten laste," te voegen: »van den Staat."

2) Door den heer *Reinders*, om art. 30 aldus te lezen: »Behoudens de bijdragen van den Staat voor de helft in het *minimum* der jaarwedden, vermeld in de laatste zinsnede van art. 19, voorziet elke gemeente in de kosten van haar lager onderwijs, voor zooverre die niet komen ten laste van anderen, of op andere wijze worden gevonden:"

en 3) van den heer *van der Linden*, om achter art. 30 te laten volgen eene nieuwe alinea, van den volgenden inhoud: »Wanneer in eene gemeente, uit hoofde van de verspreiding harer bevolking, meerdere scholen dan anders noodig zijn, worden van dat meerdere onderwijs de kosten, bedoeld onder lett. *a*, *b*, *g* en *h*, van art. 31 (de jaarwedde der hoofd- en hulponderwijzers enz.), gedragen door den Staat en de provincie elk voor de helft."

De heer *Sloet* doet bij de toelichting van zijn amendement onder anderen opmerken, dat het lager onderwijs niet afhankelijk gesteld behoort te worden van den financiëlen toestand der gemeenten.

De heer *Meijlink* geeft den wensch te kennen, dat in dit opzigt het bestaande behouden moge worden, en verklaart zich met nadruk tegen het nog meer belasten der gemeenten.

De heeren *Hengst* en *Meeussen* laten zich in denzelfden geest uit.

De heer *v. Bosse* verklaart zich tegen de voorgestelde amendementen, die strekken om 's rijks schatkist met uitgaven voor het lager onderwijs te bezwaren. Hij verwacht, dat, in geval de gemeenten met de kosten van het onderwijs belast worden, de aandacht des te sterker op verbetering der gemeentelijke administratie gevestigd zal worden. Hij erkent, dat de opbrengst der rijks belastingen toenemende is; maar men moet ook niet vergeten, dat daardoor de aandrang tot afschaffing van accijnsen meer regtmatig wordt; men moet niet vergeten, dat de gewone uitgaven aanmerkelijk zijn toegenomen, zoodat, terwijl in 1853 het koloniaal batig slot niet meer noodig was tot dekking van die uitgaven, zij nu weder van die baten afhankelijk waren. De slotsom zijner redenering is, dat men zich niet moet laten misleiden door den tegenwoordigen gunstigen toestand van 's rijks geldmiddelen.

De heer *van Deinse* bestrijdt de bedenkingen van den vorigen spreker.

De heer *Thorbecke* ontwikkelt het gevoelen, dat de kosten voor het lager onderwijs, gelijk dit onderwijs zelf, eene *gemeente*-zaak zijn. Hij bestrijdt daarbij de amendementen, die ten gevolge zouden hebben, dat uit al de beurzen van al de ingezetenen de middelen gevonden zouden moeten worden om in de zeer ongelijke behoeften der gemeenten in dat opzigt te voorzien. Ook behoort de Staat niet gebonden te worden door besluiten van den gemeenteraad. Een door hem ontworpen amendement op art. 35, hetwelk met art. 30 in verband kon worden gebragt, heeft de strekking om niet enkel de verpligting van den Staat te vestigen, in geval gemeenten onvermogend zijn, maar ook om aan de gemeenten te gemoet te komen dáár waar de kosten om in eene *behoorlijke* inrigting van het onderwijs te voorzien, haar te zwaar zouden drukken. Het bedoelde amendement luidt aldus: »Indien Wij, na onderzoek door gedep. staten en de provinciale staten gehoord, oordeelen dat eene gemeente door de uitgaven, tot eene behoorlijke inrigting van het lager onderwijs vereischt, te zwaar zou worden gedrukt, wordt in het ontbrekende door de provincie en het rijk, elk voor de helft, voorzien."

De heer *Luijben* ondersteunt de door de heeren *Meijlink* en *Meeussen* ontwikkelde meening, en acht het onstaatkundig om het bestaande op te heffen; dit zou wrevel en ontevredenheid verwekken.

De heer *Dirks* berekent, dat de aanneming der voorgedragene amendementen den Staat op omstreeks anderhalf millioen gulden zou te staan komen.

De *minister van binnenl. zaken* verwijst, ten aanzien van de amendementen, die strekken om de voorziening in de kosten voor het lager onderwijs over te brengen op den Staat, naar hetgeen door andere sprekers daartegen in het midden gebragt is. Hij geeft daarbij eene berekening, waaruit blijkt, dat, indien de Staat zich belast met de tractementen der hoofd- en hulponderwijzers, de kosten drie millioen gulden zouden bedragen. Hij wil niet ontkennen, dat het geldelijk belang van vele gemeenten zeer bij dit onderwerp betrokken is, en dat de kosten hier of daar een struikelblok zullen opleveren; maar daarom zou het der Regering aangenaam zijn om, als art. 35 in behandeling komt, nader te overwegen, in hoever het amendement van den heer *Thorbecke* daaraan zou kunnen te gemoet komen.

Morgen voortzetting der beraadslagingen.

De heer *Dullert* heeft in deze zitting ingediend een schriftelijk voorstel om art. 132 van het reglement van orde aldus te lezen:

»Alle werkzaamheden der Kamer of van door haar, den voorzitter of de afdeelingen benoemde commissiën, die bij de sluiting eener zitting onafgedaan zijn gebleven, worden in de volgende zitting hervat, voor zoo verre zij de behandeling van voorstellen des Konings betreffen, indien die van Regeringswege op nieuw worden ingezonden; en voor zoo verre zij niet de behandeling van voorstellen des Konings betreffen, indien de Kamer daartoe besluit."

Dit voorstel zal gesteld worden in handen eener commissie van vijf leden, uit en door elke afdeeling één te benoemen.

Zitting van Dingsdag den 14den Julij.

Is ingekomen een wets-ontwerp tot vervanging van art. 7 der wet op de zeevisscherijen.

Aan de orde is de voortzetting der beraadslagingen over art. 30 van het wets-ontwerp tot regeling van het lager onderwijs, met de daarop voorgestelde amendementen.

Nadat hierover nog eenige beraadslagingen zijn gevoerd, worden de verschillende amendementen in stemming gebragt: dat van den heer *Sloet tot Oldhuis* wordt verworpen met 49 tegen 13 stemmen. (*Voor*: de heeren *Sloet*, *van Deinse*, *de Lom de Berg*, *Taets*, *Strens*, *Zijlker*, *van der Veen*, *Westerhoff*, *Reinders*, *Ten Cate*, *Hengst*, *van Eck* en *de Poorter*.)

Het amendement van den heer *Reinders* wordt mede verworpen met 44 tegen 18 stemmen. (*Voor*: de heeren *van der Veen*, *Westerhoff*, *Reinders*, *ten Cate*, *Hugenholtz*, *Hengst*, *van Heiden Reinestein*, *Bieruma Oosting*, *van Eck*, *de Poorter*, *Sloet*, *van Deinse*, *de Lom de Berg*, *de Limpens*, *Taets*, *van Hoëvell*, *Strens* en *Zijlker*.)

Het amendement eindelijk van den heer *van der Linden* wordt verworpen met 48 tegen 14 stemmen. (*Voor*: de heeren *de Lom de Berg*, *Taets van Amerongen*, *van Hoëvell*, *Strens*, *Zylker*, *van der Veen*, *Westerhoff*, *Blaupot ten Cate*, *van der Linden*, *Hengst*, *van Eck*, *de Poorter*, *Sloet* en *van Deinse*.)

Hierna wordt art. 30 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Na eene woordenwisseling tusschen den heer *Westerhoff* en den minister van binnenlandsche zaken omtrent art. 31, aangevende waarin de kosten bestaan in welke de gemeenten voor het lager onderwijs voorzien moeten, wordt dit artikel onveranderd zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Op art. 32, luidende:

»Ter tegemoetkoming in deze kosten kan eene bijdrage voor ieder schoolgaand kind worden geheven.

»Bedeelden en zij die, schoon niet bedeeld, onvermogend zijn schoolgeld te betalen, worden niet aan de heffing onderworpen.

»Het gemeentebestuur bevordert zooveel mogelijk het schoolgaan der kinderen van bedeelden en onvermogenden," —

stelt de heer *Blaupot ten Cate* een amendement voor, strekkende om in alinea 1 te lezen de woorden: »voor ieder kind tusschen den ouderdom van zes en twaalf jaren;" in plaats van: *voor ieder schoolgaand kind;*

en om hierop als alinea 2 te laten volgen:

»Deze heffing heeft geen plaats ten opzigte van kinderen waarvan bewezen wordt, dat zij geregeld huiselijk of bijzonder onderwijs ontvangen. Het bewijs daarvan moet worden geleverd aan het dagelijksch bestuur der gemeente, door getuigenis, hetzij van wijk- of buurtmeesters, hetzij van ten minste twee bekende en geloofwaardige mannen";

en als 3de alinea te lezen:

»Waar zoodanige heffing van schoolgeld geschiedt, genieten kinderen van bedeelden en van hen die, schoon niet bedeeld, onvermogend zijn schoolgeld te betalen, onderwijs ten laste van de gemeentekas, tenzij in dat van kerkelijk-bedeelden mogt worden voorzien door het armbestuur waaronder zij behooren."

Hiermede zou dus vervallen de 2de alinea, maar de 3de alinea behouden en als 4de bij het artikel gevoegd worden.

De heer *ten Cate* zegt tot toelichting van zijn amendement, dat er eene algemeene klagt heerschte over het ongeregeld schoolgaan der kinderen, vooral bij de mindere klasse. In 1852 waren er 41,000 en in 1854 ruim 38,000 kinderen die niet ter school gingen, grootendeels door de schuld of de onverschilligheid der ouders. In de *Economist* van Maart 1856 komen treurige voorbeelden daarvan voor wat betreft Zuid-Holland, en deze zijn nog te vermeerderen. Wat helpt nu eene wet op het geven van onderwijs, als de jeugd het niet ontvangt? Zijn amendement vestigt geene *schoolpligtigheid*, waartegen de meerderheid zoo gestemd is, maar wel *schoolgeldpligtiheid*; het is dus een middenweg om het kwaad niet al te erg te doen worden. Hij zal nu niet spreken van de schoolpligtigheid, na al hetgeen daarover reeds in de voorloopige vorslagen over de onderscheidene ontwerpen gezegd is, en na hetgeen daarin omtrent het buitenland voorkomt; maar het is toch opmerkelijk, dat nog onlangs in Sardinië de schoolpligtigheid in de nieuwe wet is opgenomen. De grond voor zijn amendement is, dat daar, waar ouders moeten betalen, zij er ook het genot van willen hebben. In Groningen werkt die maatregel zeer goed en hij is ook niet nieuw, hetgeen spreker met voorbeelden van vroegeren tijd uit onderscheidene provinciën bewijst. Men zal hem even als bij de schoolpligtigheid tegenwerpen: het kan alleen dáár plaats hebben, waar aan allen onderwijs van staatswege wordt gegeven, en niet waar het vrije bijzonder onderwijs bestaat. Maar spr. antwoordt, dat de voornaamste pligt der ouders is de opvoedingspligt. Reeds in art. 353 van het burg. wetb. wordt gezegd, dat de ouders verpligt zijn hunne minderjarige kinderen te onderhouden en op te voeden. Welnu, is daaronder dan ook niet het onderwijs begrepen? Is er dan regt om de kinderen voor leegloopers of vagebonden op te brengen? De vrijheid van onderwijs kan niet in zich bevatten de vrijheid om geen onderwijs te geven. De ouders hebben geen regt om de kinderen aan het onderwijs te onttrekken. Nederland staat in dit opzigt zelfs nog beneden de Chinezen, waar alle kinderen kunnen lezen en schrijven, gelijk de heer *Sloet* dit in zijn Tijdschrift voor staathuishoudkunde, onlangs heeft medegedeeld.

De heer *van Nispen* wijst op het bepaald ongunstig oordeel der meerderheid over de schoolpligtigheid. Zijns inziens is de schoolpligtigheid of schoolgeldpligtigheid de ergste gewetensdwang in de gevallen dat men zich met het gewoon onderwijs niet kan vereenigen en geene gelegenheid heeft om daarin door bijzonder onderwijs te voorzien.

Nadat nog de heeren *van Deinse*, *Zylker* en *Reinders* voor, en de heeren *Dirks*, *Mackay*, *van Hoëvell* en *van Lynden* tegen het amendement hebben gesproken — zegt de *minister van binnenl. zaken*, dat de Regering ook wenscht bevordering van het schoolbezoek, maar zij deinst er voor terug, dat de staat zich zou aanmatigen, om aan die wenschen bij dwangmaatregel kracht bij te zetten. Hij is het evenwel eens, dat de toenemende beschaving en andere zedelijke middelen moeten werken tot het zooveel mogelijk bezoeken der lagere scholen.

Hierna wordt het amendement van den heer *Blaupot ten Cate* in stemming gebragt, en *verworpen* met 50 tegen 12 stemmen. (*Voor*: de heeren *Wintgens*, *Taets van Amerongen*, *Nolthenius*, *Zijlker*, *van der Veen*, *Reinders*, *ten Cate*, *van Heiden Reinestein*, *van Eck*, *van Deinse*, *Sander* en de *Voorzitter*.)

Art. 32 wordt vervolgens zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De artikelen 33 en 34, over het schoolgeld, worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Art. 35, luidende:

»In geval eene gemeente door ons, na gedeputeerde staten te hebben gehoord, verklaard wordt onvermogend te zijn de kosten van haar lager onderwijs te bestrijden, wordt, in hetgeen hare krachten te boven gaat, door de provincie en het rijk, elk voor de helft, voorzien,"

heeft de heer *Thorbecke* gisteren reeds voorgesteld te veranderen; welk voorstel hij heden met eenige wijziging herhaalt. Volgens dat voorstel zou het artikel aldus gelezen moeten worden:

»Indien wij, onderzoek door gedeputeerde staten, en de provinciale staten gehoord, oordeelen dat eene gemeente door de uitgaven, tot eene behoorlijke inrigting van haar lager onderwijs vereischt, te zwaar zou worden gedrukt, wordt hetgeen ten laste der gemeente zal blijven door ons bepaald, en in het overige door de provincie en het rijk, elk voor de helft, voorzien."

Nadat daarover het woord is gevoerd door de heeren *Thorbecke*, *Strens*, *van Rappard* en den *minister van binnenlandsche zaken*, wordt het amendement van den heer *Thorbecke* met 50 tegen 10 stemmen aangenomen, zoodat de door dezen voorgestelde redactie in de plaats van het regerings-artikel is gekomen.

's GRAVENHAGE, 15 Julij.

Men wil weten, dat de minister van binnenlandsche zaken voornemens is om, wanneer het lot omtrent het wetsontwerp op het lager onderwijs zal zijn beslist, zijn ontslag aan Z. M. den Koning in te dienen.

— Het berigt, dat de heer *Schimmelpenninck van der Oije* zijn ontslag zou nemen als lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, wordt door de *Amst. Ct.* ten eenenmale ongegrond genoemd.

— Naar aanleiding der missive, namens de Tweede Kamer der Staten-Generaal den 9den Mei j.l. aan den minister van oorlog verzonden en geleidende het verslag der commissie uit die Kamer, benoemd ten einde te onderzoeken of en in welken zin een voorstel zal worden gedaan omtrent de middelen tot bestrijding van sterken drank, — heeft de minister bij missive van den 1sten dezer aan den voorzitter der Kamer doen toekomen een beknopt uittreksel der verordeningen, die op de onderscheidene tijdstippen door het departement van oorlog gegeven zijn met het doel om het misbruik van sterken drank en zelfs het gebruik er van, vooral in de kazernen en andere militaire inrigtingen, tegen te gaan. De minister geeft daarenboven kennis dat sedert 1853 aan de troepen die in kampen worden vereenigd, geen sterke drank weer wordt verstrekt, maar dat, in de plaats daarvan, warme koffij met melk wordt uitgereikt.

— Gisteren is bij den hoogen raad behandeld de zaak van den heer *Stewart Schultz*, genees- en heelkundige te Vlissingen, requirant in cassatie van een arrest, den 2den Mei j.l. door het prov. geregtshof in Zeeland gewezen. Men zal zich herinneren, dat het hof had beslist, èn dat de heer *Schultz* de inwendige geneeskunst had uitgeoefend, anders dan bij zekere instructie van den 31sten Mei 1818 aan plattelands-heelmeesters zoude zijn veroorloofd, en dat die instructie moest geacht worden te zijn regtsgeldig en verbindend. Deze laatste leer, welke lijnregt strijdt met de jurisprudentie van den hoogen raad, blijkens zijne arresten van den 17den Maart 1846 en den 31sten Augustus 1848, werd door den heer mr. *L. Metman*, namens den requirant, met nadruk bestreden. Hij toetste de gronden, bij vorige gelegenheden door de ambtenaren van het openbaar ministerie bij den hoogen raad ontwikkeld, alsmede die in het thans bestreden arrest voorkomende, en betoogde verder, dat, nu de bedoelde instructie, welke nimmer op eene wettige wijze ter kennisse van de ingezetenen is gebragt, als niet verbindend moet beschouwd worden, er ook aan geene veroordeeling van den requirant te denken is. De hooge raad heeft bepaald, dat de conclusie van het openbaar ministerie zal genomen worden den 24sten dezer.

— Naar men van goeder hand verneemt, is thans, op aanklagt van den heer *D.*, predikant der Hervormde gemeente te Chaam, door de koninklijke marechaussée proces-verbaal opgemaakt ten laste van den burgemeester van vermelde gemeente, ter zake van het in beslag nemen der klok, waarvan in ons vorig nommer melding is gemaakt.

ROTTERDAM, 15 Julij.

Tegen den 1sten Augustus aanstaande zal van hier vertrekken, met het schip *Joan*, naar de Kaapstad, ruim een 100tal jongens en meisjes, door de daartoe benoemde commissie voor het grootste gedeelte reeds geëngageerd. De aanvraag van jongens is meer dan benoodigd, de aanvrage van meisjes om mede te vertrekken is ditmaal gering.

UTRECHT, 15 Julij.

De kersenoogst is hier nu afgeloopen. Hoewel niet groot van stuk, mogt de kwaliteit goed genoemd worden, doch de kwantiteit overtrof verreweg die van vorige jaren. Mogten toch enkele pachters van boomgaarden voorleden jaar en ook enkele vorige jaren zich zoo bitter zien teleurgesteld door misgewas en langdurigen regen en koude, dat zij soms het tweederde van de pachtsom aan het gewas moesten verliezen, — dit jaar heeft een ruime oogst die kwade jaren weder goed gemaakt.

Om een klein denkbeeld te geven van de massa die dagelijks hier ter stede werd aangevoerd, moge dienen, dat dagelijks ruim vijftig wagens de Tolsteegpoort alleen binnenreden, beladen met manden, terwijl alles wat over water te vervoeren is, liefst per schuit wordt vervoerd, om reden ze dan meer waarde hebben.

NIJMEGEN, 14 Julij.

Men schrijft uit Crefeld, dat aldaar het heugelijke berigt is ontvangen, dat volgens ministerieël besluit de spoorweg van Crefeld naar Cleve en Nijmegen binnen drie jaren *bepaald moet voltooid zijn*, en wel in de rigting over Geldern.

GRONINGEN, 16 Julij.

De drukkende hitte die gisteren den geheelen dag heerschte (de thermometer teekende des middags te 2 uur 80 graden op de thermoterschaal van FAHRENHEIT) voorspelde weder het naderen van een onweder, dat tegen den avond omstreeks 8 uur boven deze stad losbrak en bij tusschenpoozen tot 11 uur voortduurde. Het hemelvuur schoot onophoudelijk door het luchtruim; en werd door ratelende donderslagen achtervolgd. De wind woei gedurende het onweder uit onderscheidene streken, te 8 uur O.t.Z., te 9 uur N.O., 9¼ uur W., 10 uur O.

VERSLAG
VAN DE HANDELINGEN DER PROVINCIALE STATEN VAN GRONINGEN.

Behoort bij de Groninger Courant van 17 Julij 1857, no. 85.

Provinciale Staten van Groningen.

Zitting van Woensdag den 15den Julij.

Er zijn 37 leden tegenwoordig: afwezig de heeren J. W. Quintus, Noordhof, Wiertsema, van Slooten, Reinders, Tigchelaar, Groenman en Houwing.

De heer Venema bekomt het woord tot toelichting van zijn voorstel om aan den hoofdingenieur op te dragen het vervaardigen van eene kaart dezer provincie, waarop alle wegen voorkomen met aanduiding van de onderscheidene soort dezer wegen door verschillende kleuren. De voorsteller zegt, dat hij het noodig geacht heeft dit voorstel te doen, omdat z. i. bij de vele aanvragen, die er aan de Staten gedaan worden tot het aanleggen van wegen, een hulpmiddel ontbreekt om een overzigt te erlangen van de rigtingen en aansluitingen, en voorts omdat men dan duidelijk zal kunnen zien, welke deelen van de provincie nog arm zijn aan kunstwegen, [illegible] den aanleg in die gedeelten moet bevorderen. Wordt deze kaart opgemaakt en aan de leden der Staten uitgereikt, dan zal ieder van hen een zelfstandig oordeel over het belang der aan te leggen wegen kunnen vellen, 't welk nu niet altijd het geval is. En daar nu de besluiten eener vergadering te meer waarde hebben, naar mate de leden hun oordeel meer met kennis van zaken hebben kunnen opmaken, gelooft spr. het ontwerpen van bedoelde kaart niet van belang ontbloot. Hij heeft voorgesteld om de rijks-, provinciale- en gemeentelijke kunstwegen en de andere wegen door verschillende kleuren aan te duiden, ten einde die zonder eenige inspanning te kunnen overzien. Tot nu toe ontbreekt eene zoodanige kaart, althans op voldoende schaal.

Op voorstel van den voorzitter wordt besloten de stukken ter visie neder te leggen, om later aan de orde te worden gesteld.

Nog zijn ingekomen:

1) Voordragt van Ged. Staten, d.d. 15den Julij, betrekkelijk eene wijziging in de werken der Noord-Willemsvaart-maatschappij. — Deze wijziging betreft de hoogte der stouwdijken langs het Hoornsche diep. Reeds in het vorig jaar hebben de Staten toegestemd eene verlaging daarin aan te brengen, maar het bestuur van genoemde maatschappij heeft op nieuw, bij missive van den 3den Junij, eene verlaging voorgesteld, en vindt deze bij den hoofdingenieur van den waterstaat geen bezwaar. Ged. Staten maken ook geene zwarigheid om het verzoek toe te staan en adviseren daartoe, onder de voorwaarden bij het besluit der Staten van den 19den Nov. 1856 daaraan verbonden. — Naar de afdeelingen verzonden.

2) Voordragt van dezelfden, d.d. 15den Julij, over het aanschaffen van ijzeren rollen voor de kunstwegen. — Ged. Staten leggen hierbij over eene missive van den hoofdingenieur, waarbij het aanschaffen van die rollen voor het behoud der wegen en hun gebruik wenschelijk wordt geacht. Dit belang werdt ook door Ged. Staten erkend, die alzoo voorstellen om op de prov. begrooting voor 1858 nog een post uit te trekken voor het aanschaffen van twee groote ijzeren wegrollen, ten bedrage van *f* [illegible]. — Ter visie, om later aan de orde te worden gesteld.

Hierop worden, bij monde van den heer M. v. d. Tuuk, de volgende verslagen van het onderzoek in de afdeelingen uitgebragt, die ter visie worden gelegd, om ze later aan de orde te stellen:

1. Voordragt van Ged. Staten omtrent eene provinciale bijdrage voor het houden van eene landbouwtentoonstelling in 1858. — De commissie van landbouw had verzocht *f* 500 te mogen besteden voor zulk eene tentoonstelling, te houden gedurende het landhuishoudkundig congres in Groningen. Daar het nog onzeker was, of dit congres in 1858 binnen Groningen zou worden gehouden, hadden Ged. Staten voorgesteld in het verzoek der commissie niet te treden. In alle afdeelingen waren de leden eenparig van gevoelen, dat, nu het intusschen zeker is geworden, dat het congres in 1858 niet te Groningen zal zijn, de reden vervallen is en de gevraagde gelden dus niet ten verzochten einde dienen te worden gebezigd. De centrale afdeeling adviseert, op grond hiervan, afwijzend op het verzoek te beschikken.

2. Voordragt van dezelfden om aan den raad der gemeente Winschoten 30 pCt. te verleenen der kosten van oprigting van een gymnasium aldaar. — Dit voorstel, gedaan onder voorwaarde, dat de gebouwen worden afgeleverd ingevolge bestek, dat het subsidie worde uitgekeerd naar evenredigheid van de aangewende kosten en dat het nimmer meer bedrage dan *f* 4547.82½, heeft in de afdeelingen bij enkele leden geen bijval gevonden. Verreweg de meerderheid evenwel heeft zich met de voordragt kunnen vereenigen, weshalve de centrale afdeeling adviseert dienovereenkomstig te besluiten.

3. Voordragt van dezelfden om aan H. Meijer, gewezen adjunct-opziger bij den provincialen waterstaat, eene gratificatie van *f* 100 te verleenen. — In alle afdeelingen was men eenparig van gevoelen om die som toe te staan, weshalve de centrale afdeeling daartoe adviseert.

4. Voordragt van dezelfden om het verzoek van de wedw. van wijlen L. Leopold, adjunct-commies bij het prov. bestuur, ter bekoming eener gratificatie, niet toe te staan. — In de afdeelingen was men het eenparig met Ged. Staten eens, dat dit verzoek niet kon worden toegestaan, waartoe ook de centrale afdeeling adviseert.

5. Mededeeling van dezelfden, rakende de betaling der kosten in 1855 door den burgemeester van Bierum aangewend bij eene gevreesde doorbraak der dijken. — In eene afdeeling was men eenparig, met uitzondering van een enkel lid, tegen de betaling dier kosten, ten bedrage van *f* 300; in eene andere wilde men algemeen den burgemeester schadeloos stellen; in de andere afdeeling was men van het gevoelen der eerste. De centrale afdeeling, er van uitgaande, dat de burgemeester behoort te worden schadeloos gesteld, maar dat de provincie niet daartoe verpligt is, adviseert 1) om het verzoek om betaling aan te houden; 2) de stukken te stellen in handen van drie regtsgeleerden, om te onderzoeken of, en van wien de burgemeester de gedane kosten zal kunnen terugvorderen, om later, na ingekomen advies, een besluit te nemen; 3) de stukken aan Ged. Staten terug te zenden, ten einde aan dit besluit uitvoering te geven.

6. Voordragt van dezelfden tot homologatie van den aankoop van nog 6.70 ellen grond voor een te bouwen tolhuis aan den kunstweg van Onderdendam naar Warffum. — Bij alle leden was de overtuiging gevestigd, dat Ged. Staten door dezen meerderen aankoop hebben gehandeld in het belang der provincie, weshalve ook de centrale afdeeling adviseert het koopcontract te homologeren en daartoe, onder 's Konings goedkeuring, een concept-besluit te arresteren.

7. Voordragt van dezelfden tot homologatie van den aankoop van grond tusschen Weiwerd en Heveskes voor een te bouwen tolhuis. — De centrale afdeeling adviseert, daar in de afdeelingen geene bezwaren tegen die homologatie gemaakt zijn, een concept-besluit daartoe strekkende, onder kon. goedkeuring vast te stellen.

8. Voordragt van dezelfden tot homologatie van den aankoop van grond voor een tolhuis aan den weg tusschen Appingedam en Farmsum. — Evenals tegen de vorige voordragt, zijn ook tegen deze geene bedenkingen ingebragt. De centrale afdeeling adviseert mede, onder 's Konings goedkeuring, een concept-besluit tot homologatie vast te stellen.

9. Voordragt van dezelfden tot homologatie van een gedanen verkoop van voorwerpen, gediend hebbende tot ploeging in het Reitdiep. — Ook overeenkomstig deze voordragt wordt geadviseerd tot het vaststellen, onder 's Konings goedkeuring, van een besluit tot homologatie.

10. Voordragt van dezelfden tot het verleenen eener toelage aan den rijksveearts D. van Setten, Jr. te Godlinse. — Ged. Staten hebben voorgesteld die toelage uit de prov. fondsen te verleenen, ten bedrage van *f* 200. In de eerste afdeeling was men algemeen tegen de voordragt; men wilde dergelijke toelagen niet verleend hebben dan in geval van klaarblijkelijke of vermoedelijke noodzakelijkheid, welke hier niet is gebleken. In de tweede afdeeling waren de gevoelens bijna gelijkelijk voor en tegen het toestaan verdeeld; het gevoelen der eerste afdeeling werd ook door de meerderheid in de derde gedeeld. De voorstanders grondden hunne meening op het feit, dat sedert 1840 alle rijksveeartsen zulk eene toelage uit de prov. fondsen hebben gekregen. De centrale afdeeling adviseert overeenkomstig het gevoelen der meerderheid; om 1) het verzoek te wijzen van de hand en 2) hiervan aan adressant kennis te geven.

Eindelijk wordt door den heer Schilthuis overgelegd het Rapport van de commissie ter zake van de indeeling der provincie in nieuwe waterschappen, opzigtelijk de tegen de daarstelling van het waterschap Oldambt en Fivelingo ingebragte bezwaren enz. — De commissie zegt, dat deze bezwaren allen ééne strekking hebben: het vasthouden aan het bestaande, en één doel: om de Staten tot het nemen van een besluit te leiden, waardoor ook voor de toekomst wordt bestendigd de tegenwoordige toestand, die een kind van het verledene is. Zij ontveinst geenszins de bezwaren aan iedere verandering verbonden, maar meent ook, dat hij, die geroepen is om de maatschappelijke instellingen te verbeteren, moet pogen de bezwaren weg te nemen of op te heffen, hetzij door aan te toonen dat ze niet bestaan, hetzij, zoo ze werkelijk voorkomen, door ze te erkennen en middelen voor te stellen, waardoor zij uit den weg kunnen worden geruimd.

De commissie heeft dan ook de bezwaren tegen de vorming van het waterschap Fivelingo en Oldambt naauwgezet overwogen en deelt het resultaat van haar onderzoek mede. Van de gewigtigste beginnende, beschouwt zij eerst het bezwaar dat gezien wordt in de vereeniging van het Termunter zijlvest met het gedeelte van het zijlvest der Drie Delfzijlen, gelegen ten zuiden van het geprojecteerde scheepvaartkanaal van Groningen naar Delfzijl. In de tweede plaats wordt niet wenschelijk geacht eene vereeniging van de gronden en molenkolonien, gelegen ten zuiden van het Winschoterdiep tusschen Zuidbroek en Groningen. Ten derden wordt geene verbetering in den waterafvoer gezien en mitsdien wordt de kostbare vereeniging onmogelijk geacht, omdat het zomerpeil niet zoo laag wordt aangenomen als tegenwoordig het feitelijk zomerpeil te Termunterzijl is, en omdat in het ontwerp der commissie niet voorkomt het daarstellen van werken tot verbetering van den waterafvoer noodig. Eindelijk komt in meer dan één adres de wensch voor om het rapport der commissie, waarin het voorstel tot de daarstelling van het waterschap Oldambt en Fivelingo voorkomt, langs den officiëlen weg aan de betrokkene waterschapsbesturen te zenden, opdat deze in hunne belangen worden gehoord.

Na deze verschillende bezwaren tegen de vorming van het waterschap Oldambt en Fivelingo achtereenvolgend te hebben onderzocht, vat de commissie haar gevoelen te zamen en komt tot de erkentenis, dat zij in haar gevoelen aangaande het wenschelijke van het tot stand brengen dier vereeniging nog is versterkt. Al de ingebragte bezwaren toch zijn bevonden van geene beteekenis te zijn; al de overwegingen, welke de commissie hebben geleid om tot die uitspraak te komen, hebben haar des te meer doen zien, welke gunstige stelling dat waterschap voor zijn waterafvoer zal innemen.

Een naauwkeurig onderzoek van het terrein, ten einde tot de kennis te komen, hoedanig de vereeniging van de deelen van het waterschap het doelmatigst, het minst kostbaar en het meest in het belang van allen kan worden tot stand gebragt, heeft de commissie geleid tot het doen van het voorstel, dat:

a) het in het waterschap Oldambt en Fivelingo aan te nemen peil zal zijn 2.20 ÷ V. Z., zooals dat aan de Termunterzijl is aangewezen, of 1.90 ÷ W. P.

b) Van de werken, die in dat waterschap zullen worden uitgevoerd, komen *voor rekening der provincie:* het bouwen te Farmsum van eene sluis van 6 el wijdte met eene slagdorpeldiepte van 1.80 ÷ laag water en 4 kokers, ieder 4 el wijd, met eene bodemsdiepte van 1.20 el, welke sluis door het waterschap zal worden onderhouden, en het opruimen van al de pompen of duikers die water aan het Winschoterdiep kunnen onttrekken, om het in de gronden gelegen onder het waterschap Oldambt en Fivelingo over te brengen; — *ten laste van het waterschap Oldambt en Fivelingo:* het graven van 12 in het rapport opgenoemde nieuwe kanalen; het verruimen en verdiepen van 30 daar vermelde kanalen; het herleggen, vergrooten en daarstellen van eenige grondpompen, verlaten en bruggen; — *ten laste van de landen bezuiden het Winschoterdiep, die thans niet tot het zijlvest der Drie-Delfzijlen, Termunter- of Oterdummer zijlvest behooren:* het leggen van een tiental duikers en het vervaardigen van onderscheidene aardewerken.

De commissie acht het niet raadzaam al dadelijk een besluit te nemen over de al of niet oprigting van het waterschap Oldambt en Fivelingo, evenmin als over de uitvoering van de in haar voorstel opgegevene werken of over het voorgestelde peil, maar zij gelooft, dat het groote belang van de zaak vordert dat al deze stukken aan het oordeel der belanghebbenden moeten worden onderworpen, opdat van gegronde aanmerkingen en bezwaren een nuttig gebruik kan worden gemaakt of onjuiste kunnen worden ontzenuwd.

Zij adviseert alzoo te besluiten: *a*) om aan den hoofdingenieur van den waterstaat op te dragen een ontwerp van de afmetingen en eene globale begrooting van de kosten, benoodigd voor de uitvoering der in haar voorstel opgenomene werken, op te maken, en om deze te doen geworden aan de commissie ter zake de verbetering der kanalen en indeeling der provincie in waterschappen;

b) aan Ged. Staten op te dragen het rapport van de commissie ter zake van de grenzen van het waterschap Oldambt en Fivelingo, uitgebragt den 16den Sept. 1856, benevens dit rapport en een afschrift der globale begrooting, in te zenden aan de verschillende gemeente- en waterschapsbesturen, met te kennisgeving, dat deze hunne bezwaren en aanmerkingen binnen eene maand aan Ged. Staten schriftelijk kunnen indienen;

c) aan Ged. Staten op te dragen om de ontvangene stukken aan bovengenoemde commissie ter hand te stellen, opdat deze de Staten, zoo mogelijk tegen de eerste vergadering, dienen van berigt en raad, en met bepaalde opdragt om daarnaar, voor zooveel zij zulks noodig acht, de conclusie van haar rapport van den 16den Sept. 1856, en het in dit rapport voorkomende voorstel, bevattende de hoogte van het voorgedragen peil en de uit te voeren werken, te wijzige

Dit rapport wordt naar de afdeelingen verzonden.

De zitting wordt hierop tot morgen verdaagd.

Zitting van Donderdag den 16den Julij.

Aanwezig 34 leden; niet tegenwoordig de heeren J. W. Quintus, R. A. Quintus, Wichers, Tonckens, Tiddens, Welt, v. Slooten, Hooites, Heeres, Brouwer en Houwing.

Aan de orde wordt gesteld het voorstel van den heer Venema over het opmaken eener nieuwe kaart van deze provincie.

Nadat besloten is, dat het voorstel een punt van overweging zal uitmaken en dit hierop in beraadslaging is gebragt, zegt de heer van Loon, dat hij, ofschoon gaarne hulde doende aan de goede bedoeling van den voorsteller, nogtans bezwaar heeft tegen het voorstel. Hij gelooft, dat de Staten, bij aanneming er van, op een verkeerd terrein zouden komen en treden in het gebied van Ged. Staten, aan welke, ingevolge art. 157 der prov. wet is opgedragen om al wat in de vergadering der Staten gebragt moet worden, behoorlijk voor te bereiden. Deze bepaling is van den meest algemeenen omvang, en zoo dikwijls dus een aanvrage gedaan wordt tot aanleg van een nieuwen weg, ligt het op den weg der Ged. Staten om alles voor te bereiden wat licht over de zaak kan verspreiden. Maar er is meer, als het voorstel wordt aangenomen, dan doet men stilzwijgend de belijdenis, dat Ged. Staten tot dus ver niet zooveel licht gegeven en de Staten niet zooveel licht ontvangen hebben als noodig was om met voldoende kennis van zaken te kunnen oordeelen. Bovendien vreest spr., dat Ged. Staten zich alsdan ontslagen zullen achten van het overleggen van schetsteekeningen, die nu een officieel karakter hebben, terwijl de voorgestelde kaart spoedig dat karakter zou verliezen door de aanvullingen en wijzigingen daarin door de leden te brengen.

De heer van Ittersum gelooft, dat art. 157, door den vorigen spr. aangehaald, in zijn geheel kan blijven bestaan en dat het toch hoogst wenschelijk is om eene zoodanige kaart van de provincie te hebben als wordt voorgesteld. Als er aanvraag tot het subsidieren van een of anderen weg wordt gedaan, voegen Ged. Staten daarbij eene schetsteekening. Spr. meent, dat dit altijd zal behooren te geschieden, ook wanneer de nieuwe kaart is opgemaakt. Maar het ligt niet op den weg van Ged. Staten om eene algemeene kaart van de geheele provincie te maken.

En toch houdt spr. het voor hoogst wenschelijk, dat ieder lid die kaart hebbe, die hem een duidelijk overzigt zal geven van de meedere of mindere behoefte. Hij ziet alzoo de bezwaren niet in, die zouden kunnen afraden om bedoelde kaart van de provincie te laten maken.

De heer M. v. d. Tuuk geeft aan den voorsteller in bedenking, of zijn voorstel ('t welk hij anders ondersteunt) wel zoo volledig is, dat het besluit kan worden uitgevoerd. Als de kaart zal worden gemaakt, moet dit geld kosten, en nu vraagt hij, hoe de uitvoering kan geschieden zonder dat een post daarvoor op de begrooting is uitgetrokken.

De heer Venema zegt, dat, wanneer de Staten besluiten tot het doen opmaken der kaart, zij een voorstel van Ged. Staten zullen kunnen afwachten over eene af- en overschrijving op de begrooting, zoo n.l. de post voor onvoorziene uitgaven ontoereikend mogt zijn.

De heer Homan gelooft, dat er behoefte is aan eene kaart van de wegen, maar acht het voorstel ontijdig. De waterstaats-ambtenaren zijn tegenwoordig bezig met het waterpassen dezer provincie; zal men van die waterpassingen nut hebben, dan moet het resultaat daarvan ook op de kaart worden gebragt. Ter besparing van kosten is het dan beter, en stelt hij als amendement op het voorstel van den heer Venema voor om de beslissing over dit voorstel aan te houden tot de e.k. zomervergadering.

De heer Schilthuis ondersteunt het voorstel van den heer Venema; aan het bezwaar van den laatsten spr. hecht hij geen groot gewigt. Hij stelt zich voor, dat de kosten niet zoo groot zullen worden, dat het opmaken der kaart uit een financiëel belang bezwaar zou vinden. De zaak zelve acht hij wenschelijk, ten einde met één oogopslag de onderscheidene wegen te kunnen overzien. Ook merkt spr. nog op, dat de waterpassingen zeer zeker tegen het volgend jaar nog niet zullen zijn afgeloopen, zoodat dan nog geene kaart daarvan zou kunnen worden opgemaakt.

Het amendement van den heer Homan wordt hierop in behandeling genomen en verklaart zich de heer Venema daartegen, om de redenen door den heer Homan daarvoor bijgebragt. Spr. stemt toe, dat het van belang is om eene kaart van de waterpassingen te erlangen, als deze zijn afgeloopen, maar als die zullen worden overgebragt op de door hem voorgestelde kaart van de wegen, dan zal weder te veel daarop komen en zou het doel van zijn voorstel, om die wegen met één oogopslag te overzien, worden verijdeld.

De heer HOMAN meent, dat door het aanbrengen der verschillende peilen de kaart niet onduidelijker zal worden. En aangezien aan de kaart der wegen nog geene dringende behoefte bestaat, zoo wil hij liever beide zaken op ééne kaart en alzoo, ter besparing van kosten en omslag, de beslissing aanhouden.

Het amendement van den heer HOMAN wordt hierop in stemming gebragt en verworpen met 32 stemmen tegen 2 (van de heeren *Homan* en *Noordhof*.)

Het voorstel van den heer VENEMA wordt alsnu aangenomen met 20 tegen 14 stemmen. (*Tegen*; de heeren *Allershof*, *Homan*, *Roemeling*, *Mesdag*, *van Loon*, *de Haan*, *Bonthuis*, *Noordhof*, *Wiertsema*, *van Houten*, *Veltman*, *Engelkens*, *de Marees van Swinderen* en *Tigchelaar*.)

Is ingekomen een schriftelijk voorstel van de heeren BRONGERS, VENEMA, SCHILTHUIS, V. D. TUUK en LEWE QUINTUS, leden der Staten, over den aanleg van een spoorweg in deze provincie. — De voorstellers zeggen hierin, dat de dringende behoefte aan spoorwegen in de noordelijke provinciën des rijks reeds zoo dikwijls is aangetoond, dat zij in geen verder betoog daarover zullen behoeven te treden. Hoewel feitelijk in de laatste jaren in deze zaak geene verandering is gekomen, is zij werkelijk toch zeer vooruitgegaan, daar de behoefte aan spoorwegen niet alleen meer in deze provincie wordt gevoeld, maar zij een nationale wensch is geworden, welke ook daaruit blijkt, dat door de hooge regering aan de Staten Generaal bepaalde voorstellen over den aanleg van spoorwegen zijn gedaan. Onder die omstandigheden meenen de voorstellers, dat de Staten dezer provincie niet mogen rusten, en dat zij zich niet mogen bepalen bij een adres van adhaesie of het benoemen eener commissie om mondeling bij de hooge regering van de belangstelling der Staten te getuigen, — maar dat zij verder moeten gaan. Zij stellen alzoo voor te besluiten, dat eene commissie worde benoemd tot onderzoek of het geraden kan worden geacht om van wege deze provincie eene der na te melden aanbiedingen te doen, of verzoeken aan de hooge regering te rigten, en bij toestemming hiervan, welke der volgende voorstellen alsdan het meest wenschelijk moet worden geacht.

a) of dat de Staten dezer provincie concessie aanvragen voor den aanleg van een spoorweg van Groningen naar de Hannoversche grenzen tot aansluiting aan de westbaan, mits de provincie, bij wijze van renteverzekering, van wege het rijk tot 4 pCt. worde zeker gesteld;

b) of dat de gronden benoodigd voor den aanleg door de provincie zullen worden geleverd;

c) of, zoo de aanleg door het rijk worde ondernomen, dat de Staten zich bereid verklaren tot het geven van een belangrijk subsidie in eens en de gemeenten tot bijdragen zullen uitnoodigen;

d) of zoodanige andere voorstellen te doen als de commissie het meest geraden zal oordeelen.

Tot toelichting van dit voorstel zegt de heer SCHILTHUIS, dat bij lezing van het voorstel ieder voldoende de reden zal beseffen, waarom de voorstellers zich hebben bepaald tot eene lijn van Groningen naar de Hannoversche grenzen, het kortste punt, waar langs deze provincie zich met de bestaande spoorwegen in verbinding kan stellen. Zeker hadden de voorstellers liever gewenscht, de voortzetting van die lijn tot Harlingen voor te stellen, maar dit zou de krachten der provincie te boven zijn gegaan. Ook kon de groote lijn naar het zuiden niet in overweging komen. De voorstellers hebben daarbij niet uit het oog verloren, dat de provincie bij de voorgestelde verbinding veel zal winnen; niet alleen zal zij door dien spoorweg met het groote spoorwegnet in Duitschland en Europa verbonden worden, maar men zal ten allen tijde van Groningen af in 9 uur naar Arnhem en in 11 uur naar Amsterdam en Rotterdam kunnen komen. Ook is het eene belangrijke zaak die lijn daar te stellen, omdat voortdurend wordt beweerd, dat de regering van Hannover ongenegen is om op dit punt aan te sluiten, terwijl er toch voldoende reden is om te kunnen verklaren, dat er van die zijde volstrekt geen bezwaar tegen de aansluiting zal worden gemaakt. De staten kunnen ook stellig verwachten, dat later, wegens dit bewijs van hunne groote belangstelling in den aanleg van spoorwegen, waarbij zij toonen iets meer te willen dan alleen te verzoeken, en bij de groote belangstelling ook der hooge regering, maatschappijen gereed zullen zijn om ook de spoorwegen in andere rigtingen daar te stellen.

De heer O. Q. I. J. VAN SWINDEREN ondersteunt het voorstel, omdat hij deelt den nationalen wensch, die eene nationale behoefte is geworden en omdat dit een van die weinige voorstellen is, die kans zullen hebben om te slagen. Door lezing van het dezer dagen bij de Tweede Kamer ingediende wetsontwerp, waarbij de enorme som van 179 millioen gulden wordt voorop gezet, heeft hij de overtuiging gekregen, dat de provincie zelfstandig moet handelen. De wijze toch, waarop in de memorie van toelichting bij dat wetsontwerp wordt gesproken, doet bij spr. twijfelen of de Regering wel de ernstige meening koestert om ooit Groningen in het bezit van spoorwegen te stellen. Zoo wordt b.v. in éénen adem gesproken van de spoorwegen door de noordelijke provinciën en een van 's Gravenhage naar Scheveningen. Maar het door de Regering voorgestelde middel is nog geene wet en juist door een voorstel van de staten zou de regering tot eene andere zienswijze kunnen worden gebragt.

Als de provincie de concessie aanvraagt voor den weg van Groningen naar de Hannoversche grenzen, dan gaat dit niet boven hare krachten.

Spr. meent, dat het nu de regte tijd is voor het voorstel. Hij wenscht de zaak niet op de lange baan te hebben geschoven, opdat de Staten niet het aantal vermeerderen van hen, die concessie aanvragen, maar nooit tot de uitvoering komen, omdat die aanvragen over te groote afstanden en te enorme kosten loopen. De lijn van Harlingen naar de Hannoversche westbaan is voorzeker de meest voordeelige, maar het is niet denkbaar om die geheel van wege deze provincie aan te leggen. Bovendien, ligt eenmaal de spoorweg van Groningen naar Hannover, dan zal men in Friesland wel vragen om aan te sluiten. Hij dringt dus er op aan om met spoed en kracht uitvoering aan het voorstel te geven.

Op voorstel van den voorzitter wordt hierop achtereenvolgends beslist, dat het gedane voorstel een punt van overweging zal uitmaken, en dat het dadelijk in behandeling zal worden genomen.

Daar niemand meer het woord verlangt, wordt zonder hoofdelijke stemming conform het voorstel besloten en worden hierop tot leden van de commissie benoemd de bovengenoemde voorstellers en de heeren O. Q. I. J. v. SWINDEREN en v. ITTERSUM.

Aan de orde worden gesteld en wordt achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming overeenkomstig de conclusiën besloten ten aanzien der punten in het verslag der vorige zitting genoemd onder 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 en 9.

Op de conclusie van het centraal verslag betreffende de betaling der kosten in 1855 aangewend door den burgemeester van Bierum bij eene gevreesde doorbraak der dijken, stelt de heer SMID een amendement voor, om n.l. Ged. Staten te magtigen de kosten van de levering der noodmaterialen door den burgemeester van Bierum te doen voldoen uit de provinciale fondsen zonder consequentie voor 't vervolg. De zaak is z. i. genoegzaam voorbereid door Ged. Staten, er zijn door hen stappen gedaan om het geld van de volmagten te krijgen. Indien men nu een advies van 3 regtsgeleerden vraagt, zooals de conclusie vraagt, dan zal men zich daaraan ook moeten houden en dan zou hij wel willen weten, wie, zoo eene geregtelijke vordering werd aangeraden, in dezen zal moeten ageren. Buitendien is door den burg. gehandeld in het belang der provincie; hij acht het meer voegzaam de kosten aan den burgemeester te restitueren en dezen te bedanken voor zijne betoonde activiteit.

De heer LAND kan zich ook niet vereenigen met de conclusie, wel met het voorstel van den heer SMID. Er bestaan alle redenen van billijkheid om de kosten te restitueren, terwijl het niet aannemelijk is de restitutie der kosten te vragen van de dijkregten of pandpligtingen. Ten betooge hiervan deelt hij kortelijk mede al wat er vroeger en later door de provincie gedaan is ten opzigte der dijken daar ter plaatse.

De heer TIGCHELAAR is tegen de conclusie. Er zijn gronden genoeg voorhanden om de provincie te belasten met de betaling der kosten; bovendien, zoo hierover een regtsgeleerd onderzoek werd ingesteld, zoude dit ligt meer moeten kosten dan de geheele som van *f* 300.

De heer M. v. D. TUUK beantwoordt de tegen de conclusie ingebragte bezwaren. Men was in de afdeelingen eenstemmig van gevoelen, dat de burgemeester schadevergoeding moest ontvangen en dat deze dank verdiende, ook was men algemeen overtuigd, dat de provincie niet verpligt was de kosten te betalen. Men moet dus zien of er geen middel was om het geld te krijgen van de schuldigen. Wat nog het gezegde van den heer TIGCHELAAR betreft, zoo kan spr. niet beoordeelen, hoe hoog de kosten van een regtskundig onderzoek zullen loopen, maar hij gelooft niet, dat regtsgeleerden hun *nobile officium* zoo zouden verlagen, dat hunne declaratie meer zoude bedragen dan de som in kwestie.

De heer DE HAAN kan zich, alschoon lid der centrale afdeeling, niet met de conclusie vereenigen. Als men een regtsgeleerd advies vraagt, moet men in twijfel zijn. Dit is bij hem niet het geval, hetwelk spr. aantoont door aanhaling der reglementaire bepalingen welke deze zaak beheerschen. De burgemeester heeft hier gehandeld in het belang der zaak, in het belang der provincie, de provincie is verpligt in haar eigen belang de kosten te betalen.

De heer M. v. D. TUUK doet opmerken, dat daar de gevraagde som nog betaald moet worden, het mogelijk is, dat juist de pandpligtigen het zijn, aan wie die gelden betaald zullen worden.

De heer WIERTSEMA verzekert, dat dit niet het geval is. Hij beweert dat het billijk is, dat de provincie betaalt, en toont nog nader aan, hoe de zaak zich heeft toegedragen.

De heer DIJKHUIS doet opmerken, dat men van de som wel de post voor sterken drank zoude mogen aftrekken.

De heer HOMAN verklaart zich tegen het amendement, als zullende gevaarlijk worden in de gevolgen.

De heer DE SITTER is tegen het amendement, omdat het eene premie zal zijn op de onwilligheid der pandpligtigen.

De heer BRONGERS verheft zijne stem tegen het amendement, daar hij, veel belang stellende in het goed onderhouden der dijken, geen aanleiding wenscht te geven, dat men bij dergelijke gevallen zich zal afgeschrikt gevoelen hulp te bieden, omdat men niet zeker is wie de kosten zal moeten dragen; het amendement geeft daartoe aanleiding, daar het zegt: de burgemeester van Bierum zal vergoeding erlangen, maar zonder consequentie voor het vervolg.

In stemming gebragt wordt het amendement met 22 tegen 11 stemmen aangenomen. (*Tegen*: de heeren *M. van der Tuuk*, *Schilthuis*, *Veltman*, *Engelkens*, *van Ittersum*, *Lewe Quintus*, *Homan*, *Groenman*, *de Sitter*, *Brongers* en *Dijkhuis*.)

Tegen de conclusie omtrent het verleenen van eene toelage aan den rijksveearts VAN SETTEN, te Godlinze, verklaart zich de heer DE HAAN, en wordt deze bij stemming met 27 tegen 7 stemmen aangenomen. (*Tegen*: de heeren *de Haan*, *Wiertsema*, *Schilthuis*, *S. P. van der Tuuk*, *de Marees van Swinderen*, *van Ittersum* en *Homan*.)

Overeenkomstig de voordragt van Ged. Staten tot aankoop van ijzeren wegrollen wordt besloten zonder hoofdelijke stemming.

Ten einde spoedig uitvoering te kunnen geven aan het voorstel omtrent de spoorwegen, wordt besloten het besluit uit te voeren zonder resumtie.

Hierop worden de volgende centrale verslagen uitgebragt nopens de in de afdeelingen behandelde stukken, bij monde van den heer DE MAREES VAN SWINDEREN:

1) rakende het verleenen van een subsidie voor het begrinden van den Poelweg in de gemeente Grijpskerk. — De centrale afdeeling adviseert Ged. Staten te magtigen een subsidie te verleenen van 30 pCt. der kosten van aanleg met verwijzing naar de bepalingen van het besluit der vergadering van den 14den Aug. 1849 en voorts om de fondsen op de begrooting van 1858, te dien einde uit te trekken, goed te keuren.

2) nopens den aanleg van een kunstweg in de gemeenten Leek en Marum. — Na mededeeling der verschillende gevoelens in de afdeelingen omtrent de te nemen rigting van den weg, terwijl men algemeen van gevoelen was, dat deze kunstweg voor provinciale rekening diende gelegd te worden, adviseert de centrale afdeeling te besluiten tot den aanleg voor provinciale rekening van een kunstweg van de Friesche palen tot de Zandhoogte bij de Pasop om daar aan te sluiten aan den provincialen kunstweg, onder voorwaarde dat door de gemeenten Leek en Marum daartoe zal bijgedragen worden 60 pCt. der kosten en kostelooze levering der gronden; voorts om Ged. Staten te magtigen alles voor te bereiden wat tot de uitvoering noodig is en in de eerstk. Novembervergadering eene voordragt te doen tot vinding der kosten, aankoop der gronden voor de te bouwen tolhuizen, alsmede onder voorwaarde, dat de gemeente Leek zich verbinde ook 60 pCt. der kosten bij te dragen voor den weg over Oostwolde en Lettelbert en de brug bij de Poffert, zoo de Provinciale Staten binnen tien jaren tot den aanleg daarvan mogten besluiten, met opdragt aan Ged. Staten om de rigting over Midwolde nader te regelen.

3) rakende den aanleg van een kunstweg in de gemeente Oldekerk. — In alle afdeelingen was men van oordeel, dat deze weg van geen genoegzaam provinciaal belang is en maakte men zwarigheid die voor provinciale rekening te nemen. Om echter aan het verlangen van Oldekerk te gemoet te komen opperde men het denkbeeld den Faanerweg te begrinden. Ten slotte is besloten de provincie niet te belasten met den aanleg van dien weg en adviseert de centrale afdeeling het verzoek te wijzen van de hand en het gemeentebestuur van Oldekerk te verwijzen naar het besluit van den 14den Augustus 1849.

4) nopens het aanleggen van een landweg uit de kom der gemeente Muntendam tot den Borgercompagniesterweg in de gemeente Hoogezand. — De centrale afdeeling adviseert aan het verzoek te voldoen en 30 pCt. toe te staan van de kosten van aanleg, mits de som van *f* 501,90 niet te boven gaande.

Bovenstaande vier rapporten worden ter visie gelegd om later aan de orde gesteld te worden.

De vergadering wordt verdaagd tot a. s. Woensdag te 11 uur.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

ook de bliksem scheen, is daardoor in deze stad geen schade aangerigt. In de provincie heeft het onweder hevig gewoed. Wij ontvangen daarover de volgende berigten:

Uit *Uskerk* wordt het volgende geschreven: Heden avond ten acht uur barstte een hevig onweder boven deze gemeente los. Zelden of nooit zag men zulke sterke en aanhoudende bliksemstralen de lucht doorklieven en zelden hoorde men ook zulke geweldige donderslagen door 't luchtruim rollen. Ontzettende regenplasten op 't aardrijk neer, en dikke hagelsteenen en groote stukken ijs van verschillende vormen vielen in menigte uit de lucht. De schade aan tuin- en veldvruchten is niet onaanzienlijk. Hier en daar zijn ook enkele glasruiten in stukken geslagen. De hooioogst, thans hier in vollen gang, moet voorzeker gestaakt worden. De boekweit, zoo heerlijk in bloei, is op sommige plaatsen totaal verpletterd en vele andere schoone, welgeladene veldvruchten liggen geheel aan den grond gebogen. Andere ongelukken, zoo ver men verneemt, zijn hier Gode zij dank! niet ontstaan.

Uit *Adorp* schrijft men daarover het volgende: Heden barstte boven deze gemeente een hevig onweder los. Reeds n. m. 7 uur 's avonds vormden zich zware buijen in het Z.O. en het duurde niet lang of van alle kanten zag men den bliksem de lucht in vuur en vlammen zetten. Slechts zelden is men in de gelegenheid dit natuurverschijnsel zóó in al zijne pracht en majesteit gade te slaan. Komt het ons echter zoo schoon voor, wij de oogen onwillekeurig voor het verblindend licht sluiten, en de knetterende donderslagen de wanden doen schudden, en de glazen dreunen, dan slaat menigeen de vrees om het hart, er wordt weinig aan de weldaden gedacht die het onweder met zich voert. De dreigende wolken stortten een' overvloedigen regen op onze nog altijd zeer drooge velden uit, zoodat de schade hier aangerigt, geheel buiten rekening moet blijven. Wel is de bliksem in het *binhuis* van den heer A. BRAKER ingeslagen, heeft twee glasruiten verbrijzeld, het metselwerk van den schoorsteenmantel beschadigd en de kalk van den muur door de geheele kamer gestrooid, maar gelukkig geen brand veroorzaakt, en mensch en dier gespaard. Wij mogen hier echter niet onopgemerkt laten, dat eenige leden van genoemd huisgezin zich weinige oogenblikken vóór den slag uit dat vertrek hadden verwijderd.

Van verdere onheilen hebben wij niet vernomen.

Bij nader onderzoek is gebleken, dat bij het onweder van l.l. Zaturdag ook de kap en de roeden van den Hollandschen molen, op den Boteringepoorten-wal, schade hebben bekomen.

— Met zeer veel genoegen kunnen wij mededeelen, dat de aardappelen dit jaar buitengewoon goed staan; aangenaam is het de bijna onafzienbare landen in dezen omtrek, met dit product in keurigen bloei te zien. Moge de Algoede dat volksvoedsel voor ziekte bewaren! (*Veend. Ct.*)

— Uit *Amsterdam* schrijft men het volgende: De heer J. H. EGENBERGER, hoofdonderwijzer van de koninklijke akademie van beeldende kunsten alhier, is tot directeur van de akademie *Minerva* te Groningen benoemd. Door zijne talenten en de degelijkheid van zijn onderwijs is dit vertrek een verlies voor de inrigting, op welke anderzijds het bijzonder eervolle is, dat haren hoofd-onderwijzer die betrekking is aangeboden, naar welke door eene menigte andere personen, meest door hem is gesolliciteerd. Die juiste keuze strekt bestuurderen der akademie Minerva tot lof, zij geeft goede hoop voor de verdere ontwikkeling van den kunstzin in dat gedeelte van ons vaderland.

Die belangrijke wets-ontwerpen tot bevordering van den aanleg van spoorwegen, welke zeker door het geheele land met de meeste belangstelling zullen worden ontvangen, zijn vergezeld van uitgewerkte onkostenberekeningen en eene uiteenzetting van de plannen der Regering, waaraan wij nog het volgende ontleenen:

Reeds sedert 1845, dus gedurende twaalf jaren, werd door het verleenen van voorloopige concessiën beproefd om Nederland in het bezit van spoorwegen te stellen. Dit was veelal zonder gevolg. Op den tot hiertoe ingeslagen weg zou Nederland nog lang van een voldoend en behoorlijk aaneengeschakeld spoorwegnet verstoken blijven. De Regering heeft daarom ernstig overwogen, wat te doen, en zich daarbij de volgende vragen voorgesteld:

A. Is een goed en behoorlijk aaneengeschakeld net van spoorwegen in Nederland noodzakelijk?

B. Zoo ja, welke spoorwegen behooren dan daartoe te worden aangelegd en in exploitatie gebragt?

C. Moet die aanleg en exploitatie voor 's rijks rekening geschieden?

D. Zoo neen, op hoedanige wijze behoort dan door de Regering de aanleg en exploitatie te worden bevorderd?

De Regering antwoordt daarop o. a. het volgende: op A., dat de overtuiging meer en meer veld wint, dat de rivieren en kanalen niet meer aan de behoefte der gemeenschap kunnen voldoen, maar spoorwegen, die geheel Europa doorsnijden, ook voor ons land hoog noodig worden, als het zich niet wil geïsoleerd zien. Niet alleen het binnenlandsche verkeer eischt in deze voorziening; maar de doorgraving van de Suez-engte dreigt onzen Indischen handel te vernietigen, als wij niet ons aansluiten aan de spoorweglijnen, die naar de havens der Middellandsche zee loopen.

Op B. is het antwoord, dat er twee klassen zijn: de *eerste* klasse die, waarvan de aanleg volstrekt noodzakelijk is; de tweede die, wier aanleg, hoe nuttig, niet dadelijk behoeft tot stand te worden gebragt. In ons vorig nommer hebben wij reeds opgegeven, welke lijnen de Regering tot die beide klassen wil gebragt hebben.

Op C. antwoordt de Regering, dat, ofschoon zij zich aan den aanleg van spoorwegen niet geheel mag onttrekken, staatsspoorwegen niet raadzaam worden geacht, nu de voornaamste spoorwegen reeds aan bijzondere maatschappijen zijn afgestaan. Dit zou eene verkeerde concurrentie daarstellen. Eigen aanleg en exploitatie zou bovendien de vereeniging van bijzondere kapitalen en den associatiegeest tegengaan. De Regering wenscht zoo gaarne bij de Nederlandsche kapitalisten aangemoedigd, omdat daardoor zoo voordeelig op de ontwikkeling der nationalen rijkdom kan worden gewerkt.

Op D. is daarom het antwoord, dat de Regering van oordeel is, dat als *regel* is te stellen, dat de aanleg en exploitatie aan *bijzondere ondernemingen* behoort te worden overgelaten, maar tevens van 's rijkswege daartoe hulp moet worden gegeven. Meer dan één middel ware daartoe te bezigen.

Vooreerst het waarborgen van een minimum van rente voor de te negotiëren kapitalen. Aan het bezigen van dit middel is evenwel, blijkens hetgeen de ondervinding in andere staten heeft geleerd, veel bezwaar verbonden. Eene onzekere toekomst, welke het geldelijk offer voor 's rijks schatkist te weeg kon wegen, wordt daarbij te veel verbonden. Buitendien, zoo de onderneming minder dan het gewaarborgde *minimum* afwerpt, laadt de Regering op zich de verantwoordelijkheid van al de fouten en misgrepen, zoowel bij den aanleg als bij de exploitatie door de bijzondere onderneming begaan. Van een ander zou het onvermijdelijk gevolg worden, dat de staat de exploitatie van den weg geheel moet overnemen, zoodra het gewaarborgde minimum niet wordt bereikt.

Een *tweede* middel was daarin te vinden, dat de staat als actionaris een gedeelte van het geheele kapitaal der onderneming optreedt, doch onder bepaling, dat zijne actiën geene renten of dividenden afwerpen. Bij de toepassing van deze denkbeelden moet de Regering zich eene groote invloed in den staat in de handelingen van bijzondere ondernemingen voorbehouden.

Een *derde* middel ware te vinden in hetgeen in Frankrijk is geschied. Dáár heeft de Staat de onteigeningen voor sommige spoorwegen ondernomen, en de aardebaan met de kunstwerken gemaakt. Aan maatschappijen wordt daarna concessie voor de exploitatie van die lijnen gegeven, onder verpligting om sporen te leggen, de stationsinrigtingen te maken en het noodige materiëel van locomotieven, wagens en zoo voort ter exploitatie aan te schaffen. Bij dit stelsel zou het rijk welligt meer dan noodig is om het tot stand komen van maatschappijen te bevorderen.

Er is evenwel nog een *vierde* middel, dat welligt eenvoudiger is, om zich voor de bevordering der zaak hier te lande, naar de meening der Regering, het meest aanbeveelt. Dat middel zou daarin bestaan, dat de hulp, onder de nadere goedkeuring van de wetgevende magt te verleenen, bij elke overeenkomst met eene bijzondere onderneming of maatschappij zou worden omschreven en geregeld. Immers voor de hoegrootheid en de wijze van ondersteuning, waartoe zou moogen worden besloten, zou geene vaste regelen te stellen.

Maar welk middel ook worde gekozen om de spoorwegen te bevorderen, altijd zal de Regering, behalve het toezigt dat haar over alle spoorwegen is opgedragen, zich eenige meerdere regten moeten voorbehouden, geëvenredigd aan het bedrag van den geldelijken bijstand, door haar te verleenen. De staat zou aandeelhouder kunnen blijven voor het bedrag van de sommen in zekeren spoorweg gestoken, hetzij met, hetzij zonder regt om van de uitdeelingen en aflossingen te genieten, en zulks ten einde in verhouding tot zijne aandeelen stem te hebben en te houden bij de exploitatie. Hierdoor zou de Regering in de gelegenheid zijn haren invloed genoegzaam te doen gelden.

De Regering meent, dat het hierboven sub *vier* omschreven middel de meeste aanprijzing verdient, omdat het, bij den weg dien zij wenscht in te slaan, niet altijd noodig zal zijn eigenlijke subsidiën te verleenen, maar dat de hulp zich veelal ook zou kunnen bepalen tot het geheel of gedeeltelijk kosteloos afstaan van hetgeen reeds van rijkswege ter bevordering van den aanleg mogt zijn verrigt en bekostigd.

De Regering is namelijk van gevoelen, dat in allen geval verder tijdverlies moet worden voorgekomen, en dat, om dit oogmerk te bereiken, van rijkswege met de voorbereidende werkzaamheden moet worden aangevangen en zoolang voortgegaan, tot dat zich soliede ondernemingen opdoen. Het groot belang der zaak maakt dit, naar haar inzien, onvermijdelijk.

Van dit beginsel uitgaande, zou, zoo daartoe de gelden kunnen worden beschikbaar gesteld, reeds dadelijk worden overgegaan:

1. tot het doen opmeten der volstrekt noodzakelijke lijnen en het opmaken van daartoe betrekkelijke algemeene en uitgewerkte plans; bestaande opmetingen, door partikulieren gedaan, zoover ze daarvoor vatbaar zijn, zouden daarbij worden geraadpleegd; en

2. tot het voorbereiden van al hetgeen voor de onteigening van gronden noodig is.

Is deze taak afgewerkt en hebben zich inmiddels geene soliede ondernemingen of maatschappijen aangemeld, dan zou de Regering weder een stap verder kunnen gaan en tot den aankoop of onteigening der gronden besluiten. Met andere woorden: zij zou zich met al hetgeen den aanleg van de wegen betreft, zoolang voor eigen rekening belasten, tot dat die aanleg en de exploitatie met vrucht aan bijzondere ondernemingen of maatschappijen kan worden overgedragen.

Een belangrijk vonnis voor degenen die hunne goederen hebben verzekerd of willen waarborgen voor brandschade.

De *Prov. Overijss. Ct.* deelt het volgende mede: Zoo als bekend is, hebben naamlooze maatschappijen, alvorens tot stand te kunnen komen, de koninklijke goedkeuring noodig voor de acte harer oprigting. Meermalen is de vraag gerezen, of vreemde maatschappijen ook zoodanige goedkeuring des Konings behoeven, en wat regtens is ten aanzien van Belgische maatschappijen, die vóór 1830, van den Koning van het toenmalige rijk der Nederlanden, de bij de wet gevorderde autorisatie erlangd hebben. Beide vragen zijn dezer dagen door het kantongeregt te Ootmarssum, ten nadeele dier maatschappijen beslist.

Bij breedvoerig gemotiveerd vonnis van dat kantongeregt d.d. 4den Junij l.l., in zake de onderlinge brand-waarborgmaatschappij »Zekerheid en Rust", te Brussel tegen E. B. te Tubbergen, is namelijk beslist:

»dat, ten gevolge van de afscheiding in 1830 en het ontstaan van het koningrijk België, de aldaar gevestigde naamlooze maatschappijen zijn geworden vreemdelingen, en dat van dien tijd af de vóór 1830 verleende koninklijke autorisatie, krachtens welke zij vroeger hier te lande tot stand gekomen zijn, ten haren opzigte heeft opgehouden te bestaan; en

dat zij, tenzij zij doen blijken, nà de afscheiding van België, door den Koning der Nederlanden te zijn toegelaten en de kon. bewilliging verkregen te hebben om hier te lande werkzaam te zijn, moeten beschouwd worden als in het koningrijk der Nederlanden thans niet te zijn gewettigd, hare statuten op Nederlandsche ingezetenen alle toepassing missen, en haar onbevoegd maken tegen die ingezetenen hier te lande in regten te ageren."

Met het oog op de verzekeringen tegen brandschade, welke voortdurend hier te lande door vreemde maatschappijen gesloten worden, gelooven wij de belanghebbenden door de mededeeling van deze hoogst gewigtige regterlijke uitspraak, geen ondienst te doen.

De bevolking van Londen.

»Londen is geene stad meer, het is eene met huizen bedekte provincie," zegt ergens HORACE SAY, de bekende Fransche staatshuishoudkundige.

Deze opmerking is evenwel, evenals vele Fransche phrases van dien aard, meer geestig en schitterend dan duidelijk en bepaald. Het is toch uitgemaakt dat er in Engeland geen graafschap, in Nederland geene provincie is, die zich, wat de bevolking aangaat, met de Britsche hoofdstad laten vergelijken. De bevolking van die stad bedraagt tegenwoordig 2.362,236 zielen, terwijl de meest bevolkte provincie van Nederland slechts 606,392 zielen telt. (De geheele bevolking van ons land is nog niet een derde grooter in aantal dan de inwoners van de reuzenstad aan de Theems.) Deze overtreft ook met meer dan een vierde millioen menschen het graafschap Lancaster, het grootste van Groot-Brittanje.

Ja, het schijnt werkelijk kleingeestig, van Londen als van eene eenvoudige provincie te spreken, terwijl het binnen zijne grenzen een grooter aantal menschen telt dan menig koningrijk. Dat is niet bij manier van spreken, want de hoofdstad van Engeland heeft over het halve millioen inwoners meer dan Saksen, dat omtrent 1,600,000, — dan Hannover, dat ten naastenbij 1,800,000, — en Wurtemberg, dat ongeveer 1,750,000 zielen telt, en alleen aan de noordzijde van de Theems wonen meer menschen dan in het geheele groothertogdom Baden.

Maar nog meer: tegen het einde van de 14de eeuw had het geheele koningrijk Engeland nog op verre na niet zooveel bewoners als het tegenwoordige Londen bevat: want de bevolking van Engeland in het jaar 1377 beliep niet meer dan 2,092,978 zielen.

Nemen wij eens als juist aan, wanneer BALBI het geheele aantal bewoners der aarde op 1,074 millioenen stelt, dan maakt de reuzenstad aan de Theems juist het 450ste gedeelte daarvan uit; zoodat in elk duizendtal van het geheele menschelijke geslacht zich ten minste twee bewoners van Londen bevinden.

Kortom, men kan Londen gerust voor de meest bewoonde stad der aarde houden. Het heeft een vierde meer menschen binnen zijne muren dan Peking, twee derde meer dan Parijs, tweemaal zooveel als Konstantinopel, viermaal zooveel als Petersburg, vijfmaal zooveel als Weenen en New-York, omtrent zesmaal zooveel als Berlijn.

KERKNIEUWS.

GASSELTERNIJEVEEN, 15 Julij. Uit het vroeger medegedeelde zestal, is alhier tot predikant beroepen de heer J. L. SPECKMAN, thans te Lippenhuizen.

'S GRAVENHAGE, 13 Julij. Morgen zal alhier eene hoogst zeldzame plegtigheid plaats hebben. De heer dr. A. KUENEN, hoogleeraar bij de theologische faculteit te Leiden, die nooit het leeraarsambt heeft bekleed, zal in eene publieke vergadering der synode in de Kloosterkerk alhier, als predikant worden bevestigd.

— Tot predikant bij de Waalsche gemeente te 's Hage is beroepen ds. ZUBLI, pred te Delft.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

Wegens stoornis op den draad tusschen Amsterdam en Arnhem kunnen geene berigten herwaarts worden overgeseind.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen.

AMSTERDAM 14 Julij, *van Strijen* Zaanstroom, Batavia.
TEXEL 13 Julij, *Koning* Johanna Marchina, Sunderland.
VLIE 11 Julij, *Tunteler* Harmonie, Petersb.; *Kwint* Margaretha, Koningsb.; *Visser* Fredrik Hendrik, Osterrisoer.
HELVOET 13 Julij, *Ruiter* Trinidad, Newyork; *Kooiman* Onderneming, Petersburg.
KONSTANTINOPEL 30 Junij, *Ahrens* Amicitia, v. Berdianski n. Falmouth.
SYRA vóór 4 Julij, *Welger* Christina Alida, *v. d. Wall* Catharina en *v. d. Kooij* Hermine en Elise, Amsterdam.
GENUA 8 Junij, *Bok* Elisabeth Maria, Amsterdam.
HAMBURG 12 Julij, *Buisman* Vr. Catharina en *Harmsen* Vaarwel, Amst.; *Meijer* Aaltina Helena, Zaandam; — 13 *Heins* Bouwina, Amst.
ALTONA 11 Julij, *Riepma* Agatha, Newc.; — 13 *Salomons* Vrouw Hillechina, Amst.
SWINEMUNDE 11 Julij, *Wolthekker* Sophia Klasina, Londen; *Eggers* Bellona, Newcastle.
DANTZIG 7 Julij, *Koops* Vr. Grietje, Lubeck.
PILLAU 10 Julij, *Fokkes* Gebroeders Fokkes, Amst.
MEMEL 8 Julij, *Mooi* Hillechiena Catharina, Harlingen.
BOLDERAA 7 Julij, *Roosjes* Maria Berta, Dordrecht; *Schuur* Agatha, Harl.; — 8 *Mulder* Stuurmans Harmonie, Newc.; *Staal* Margaretha, Pernau; *Reinders* Jacoba Gezina, Stockholm; *Nepperus* Neptunus, Schiedam.
NERVA 30 Junij, *Flik* 3 Gebroeders, Terschelling; — 1 Julij *Bos* Eendragt en *Schuur* Jonkvr. Elisabeth, Liverp.; — 4 *Kuipers* Grietje Huisman, Groningen.
KROONSTAD 7 Julij, *Gruppelaar* Stad Goor, Amst.
STOCKHOLM 6 Julij, *de Groot* Maria Reifina, Petersb.
SANDHAMM 8 Julij, *Venenga* Geertje Dijkstra, Petersb.
KOPPENHAGE 10 Julij, *Karsijns* de Landman, Newc.

Vertrokken.

AMSTERDAM 13 Julij, *Parma* Luiten. Adm. Tjerk Hiddes, Sur.; *v. d. Veer* Wilhelmina Frederika, Konstant.; *Wever* Gesina Beerta, *Kroon* Sophie, Rügenwalde; *de Vries* Vijf Gezusters, Bremen; — 14 *v. d. Putte* Maria Elise, Bat.; *Schreuder* Sirius, Curaçao; *Jonkhoff* de Goudvisch, *v. d. Wall* Alida Catharina en *Kuipers* Alida Schuringa, Petersburg.
TEXEL 12 Julij, *Gouda* Egmond aan Zee, Londen; — 13 *de Winter* Margaretha, Leith; *Lohman* Zeldenrust, Newcastle.
VLIE 11 Julij, *Stuut* Frits en Betsy, avontuur; — 12 *Zijl* Alpha, Archangel; *Doijen* Twee Gebroeders, Altona.
HELVOET 13 Julij, *Klerck* Ned. oorl. stooms. Cycloop, Londen; *Zinger* Ouderkerk a/d. Amstel en *Admiraal* Per Aspera ad Astra, Bat.; *Lodewijks* Alberdina en *de Groot Bakker* Catharina, Petersb.; *Oldenburger* Alida, Oostzee; *Olberding* Welmoet, Bergen; *Stuit* Margrietha Gesina, Bremen; *Bagges* de Maas en *Giezen* Jufvr. Hillegonda, avont.
BRIELLE 13 Julij, *Goudswaard* Marie Elisabeth, Christiansand.
MAASSLUIS 13 Julij, *Hansen* Prudenter, Arendsburg; *v. d. Bos* Alberd. Tjeskina, *v. Sluis* Tjakiena en *Bolhuis* Roelfina Gesina, Riga; *Hangelbroek* Antje Witsenborg, Libau; *Bos* Elizabeth, Stettin; *Lula* Roelfina Roelina, avontuur.
MARSEILLE 10 Julij, *Klazen* st. Rottterdam, n. Rott.
CETTE 7 Julij, *Kuiper* Phoenix, Antwerpen.
HAMBURG 12 Julij, *v. d. Veen* Henriette, Bat.; — 13 *Potjewijd* Herman Albert, Buenos Ayres.
CUXHAVEN 13 Junij, *Bakker* Geertruida Femina, Petersb.
WARNEMUNDE 11 Junij, *Kramer* Anna Christina, Kiel; *Meijer* Geertina, Dantzig.
SWINEMUNDE 10 Julij, *Struik* Dankbaarheid, Koppenhage.
BOLDERAA 6 Julij, *Brughts* Broederschap, Londen; *Remmersen* Vr. Martha, Noorwegen; — 7 *v. d. Laan* Tweelingen, Holland.
NERVA 5 Julij, *Weekenborg* Anna Magrietha, Liverpool.
KROONSTAD 7 Julij, *Bekkering* Ulrieka, Koppenh.; *Kanters* Vrouw Anna, *Gatzen* Elisabeth Helena en *Rijnberg* Nagiena Lammechiena, Stockholm.
UDBYHOI 3 Julij, *de Jong* Catharina, Kiel.

In lading.

ODESSA 3 Julij, ... Margaretha, Holland.

Zeilklaar.

PIRAEUS 4 Julij, *Kiers* Wijbrandus Udo, Salonica.
LONDEN 11 Julij, *Stomp* Eltje Heidema, Roeskilde.
LIVERPOOL 10 Julij, *Rosenbeek* Vier Broeders, Riga.
NEWCASTLE 10 Julij, *Meijer* Wilhelmina, Petersb.; *Ploeg* Vertrouwen, Koppenhage.

AMSTERDAM, 14 Julij. Het schip Watergeus, kapit. *Kramer*, van Banjoewangie alhier in het Ooster Dok aangekomen, is in het Groot Noord-Hollandsche Kanaal in aanvaring geweest met het schip Loevestein, kapit. *Bödeker*, en heeft daardoor belangrijke schade aan den boeg bekomen.

GRONINGEN, 15 Julij. Vertrokken het nieuwgebouwde schoonerschip Anneta, groot 120 last, kapit. *J. E. v. d. Wijk*, met ballast naar Archangel.

OOSTMAHORN, 14 Julij. Ter reede gearriveerd 13 Julij, *Smedes* Pietronella Alberdina, v. Bremen n. Amst.

Zeilklaar 10 Julij, *Scholtens* Robert, v. Gron. n. Londen; — 13 *v. d. Zee* Neeltje, v. Dockum n. Noorwegen.

ZOUTKAMP, 16 Julij. Binnengekomen 11 Julij, *Bolhuis* Gezina Magrita, Newcastle; — 14 *Kuipers* Hinder. Hillegina, Stettin; — 15 *Gruppelaar* Hillechina, Koningsb.; *Reijer* Jacobus Begeman, Sunderl.; *Huges* Johan Gerard, Noorw.

Vertrokken: *Bontekoe* Janna Lukkina, Arch.; *Janknecht* Kooph. en Zeevaart, Harwich; *Oostema* Hunsingo, avont.; *Rasker* Geertruida, Lond.; *Jonkhof* de Hoop, Noorw.; *Bakker* Reenna, Poole.

Zeilklaar: *Witting* Thorbecke, *Boonstra* Mina, *Pijbes* Harmanna en *Winters* Philadelphie, Arch., *Jager* Zwaantje Elisab., Riga.

De Sond gepasseerd.

10 Julij. *de Boer*, Johannes; v. Harlingen n. Nerva, m. ballast.
Kaijzer, Harmonie, v. Harburg n. Ysstad, m. ballast.
Feijen, Stella Maris, v. Schiedam n. Pernau, m. ballast.
11 —— *Potjewijd*, Afina, v. Liverp. n. Petersb., m. stukg.
Ebes, Grietje, v. Termunt n. de Oostzee, m. ballast.
Schabeling, Maas, v. Liverp. n. Riga, m. zout.
Duintjer, Catharina, v. Liverp. n. Nerva, m. zout.
De wind den 10 Julij, W.Z.W., N.W.; den 11den W.Z.W.

LAATSTE BERIGTEN.

Binnengekomen.

VLIE 12 Julij, *Doewes* Harmonie en *Spijkman* Juliana Louisa, Petersb.; *Schenk* Ida en Cornelia, Windau.
LONDEN 12 Julij, *Blok* Vier Gezusters, Gron.
Bij ST. ALBANSHOOFD 10 Julij, *v. Bruggen* Koning en Vaderland, v. Rott. n. Bat.
PORTSMOUTH 10 Julij, *Douwes* Eendragt, v. Amst. n. Nantes.
ABERDEEN 11 Julij, *Boswijk* Afina Smit, Reval.
CALAIS 9 Julij, *Lever* Christ. Elisab., Krageröe.
GENUA 10 Julij, *Wijgers* Amicitia, Amst.
TRIEST 9 Julij, *Kuiper* Anna Augusta, Amst.
QUEBEC 26 Junij, *v. Ingen* Anna Geertruida, Rott.
HAVANA 20 Junij, *Kramer* Christina, Macao.
MANZANILLA 26 Mei, *Keus* Bengalen, Rott.
AKYAB 20 Mei, *Lommerse* H. Liduina, Schied.
MACAO 12 Mei, *Muller* Albrecht Beyling, Bat.
HONGKONG 11 Mei, *Prater* Maria en Hilleg., Bat.; — 12 *Zeelt* Kandanghauer, Samar.; — 13 *Harmsen* Anna, San Franc., is 22 dito n. de Oostkust vertr.
SYDNEY 12 April, *Vos v. Marken* Jacob Roggeveen, Amst.
BREMERHAVEN 12 Julij, *Valom* 7 Broeders, Dantzig.
DANTZIG 10 Julij, *Tent* Maria, Amst.; *Duintjer* Aukjen Gepkelina, Zaandam; *Pekelder* Berendina, Hamburg; — 12 *Slinger* Geesiena, St. Vaast; *Kwint* Anna Berendina, Lubeck; — 13 *Faber* Froukje, Lond.; *Bol* Vr. Martha, Newc.
PILLAU 12 Julij, *Klein* Concordia, Londen; *Forma* Frouke Hillechina, Middlesbro; *Brouwer* Petronella, Amst.; *Klein* Jonge Rieka, Zaandam.
KROONSTAD 7 Julij, *Lindeboom* Francisca, Inverkeith.; *Bossinga* Berendina, Hamburg; — 8 *Jager* Magrietha Antina, Amst.

Vertrokken.

TEXEL 15 Julij, *de Haas* Min. v. Hall, Livorno; *Ouwehand* Preciosa, Lissabon.
VLIE 12 Julij, *v. d. Gaast* Baudina, Schotland.
DEAL 12 Julij, *Wilphorst* Joan Jacob, v. Londen n. Nickerie.
HARTLEPOOL 10 Julij, *Sissingh* Johanna Maria, Singapore.
ODESSA 21 Junij, *Besseling* Johanna Catharina, Falmouth.
BALTIMORE 25 Junij, *Meijer* Duisburg, Rott.
MATANZAS 17 Junij, *Buys* Vriendschap, Antwerpen.
RANGOON 7 Mei, *Kikkert* Proteus, Falm.; — 15 *Hulshoff* Luconia, Rott.; — 16 *Berkelbach v. d. Sprenckel* Dionysia Cath., Falm.
AKYAB 18 Mei, *Jones* Twee Antonies en 19 *Teengs* Delmina, Rott.
SINGAPORE voor 20 Mei, *Hoeksma* Gouv.-Gener. Duymaer v. Twist, Amst.; — 21 *Bik* Vier Gezusters, Penang.
MACAO 10 Mei, *Mellema* Maasstroom, Singapore.
HONG KONG 20 Mei, *v. d. Wijk* Flora, Oostkust.
SYDNEY 17 April, *Kayser* Electra, Quam; — 19 *Duinker* Waterloo, Londen.
DANTZIG 10 Julij, *de Jong* Elisabeth, Bremen; *Joosten* Vrouw Hillechina, *Broekema* Ida Hillechina, *Beekhuis* Margaretha, 11 *de Jong* Aurora, Amst.; *Kuiper* Annechina Elsina, Duinkerken; *Banting* Marchina, Oldenburg.
KROONSTAD 8 Julij, *Lovius* Waakzaamheid en *Huizinga* Ceres, Stockholm; *Waterborg* Karsina, *Boerhave* Albert Schuringa en *Lever* Catharina Elisabeth, Koppenh.

In lading.

RANGOON 17 Mei, *Wulp* Stad Schiedam, Engeland.
SINGAPORE 22 Mei, *Terbrugge* Vrede, Macao; *Siedenburg* Anna Justina, Hongk.

Zeilklaar.

LONDEN 11 Julij, *van Klooster* Gesiena, Elseneur.

RANGOON, 16 Mei. Het Ned. schip Prinses Sophia, kapit. *Matzen*, v. Amst. n. Bassein, is op de hoogte van het Diamanten-eiland vergaan. De kapitein en verdere bemanning zijn gered. De romp is sedert voor 50 Rup. verkocht. (Het schip Prinses Sophia was 19 Dec. A°.P°. uit Texel naar Bengalen vertrokken.)

— De bark Klasina, met een gedeelte der lading aan boord gestrand, is in veiling voor 320 Rup. verkocht.

BURGERLIJKE STAND.

Van den 10den tot en met den 16den Julij 1857 zijn te *Groningen* geboren 7 zoons en 8 dochters; gehuwd 7 paren; overleden 5 ouden en 12 jongen.

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKTEN.

ROTTERDAM, 14 *Julij.* Tarwe: 160, 161 ℔ Bovenl. *f* 395.

AMSTERDAM, 15 *Julij.* Poolsche Tarwe bij partij merkelijk lager afgegeven, overigens bijna niet omgegaan: 129 ℔ n. bonte Pools. *f* 385; 124 ℔ Zeeuws. *f* 350. — Van Rogge alleen bij gerijf gedaan: 120 ℔ Pruis. *f* 234. — Boekweit slap en dringend aangeboden; maar bleef zonder handel.

Koolzaad ½ p. vl. lager: op 9 vat in Sept., Oct., Nov. en April 85 p. vl. — Lijnzaad zonder handel. — Raapolie dadelijk niet williger, op levering wel zoo aangenaam: op 6/w. *f* 52,50; vlieg. *f* 51;

Sept. *f* 49,25 a *f* 49,50; Oct., Nov. en Dec. *f* 49 a *f* 49,25. — Lijnolie dadelijk en op levering niet williger: op 6/w. *f* 46,75; vlieg. *f* 45,50; Sept. en Oct. *f* 44,75; Nov. en Dec. *f* 44,50 a *f* 44,75. — Hennepolie op 6/w. *f* 51,50; vlieg. *f* 50. — Raapkoeken *f* 96 a *f* 100. — Lijnkoeken *f* 11¾ a *f* 14¼.

LONDEN, 13 *Julij*. Van Engelsche Tarwe was heden een matige toevoer ter markt; de verkoop ging traag en niet dan tot 3 a 4 sh. prijsvermindering bij l.l. Maandag. Ook van vreemde ging zeer weinig af en dan ook niet anders dan 3 sh. lager. — Gerst goed te plaatsen tot de prijzen der vorige week. — Boonen schaarsch en iets duurder. — Haver nagenoeg zonder vraag en geringe kwal. iets lager.

Van den 15den. Granen zonder handel met weinig toevoer.

VEEMARKTEN.

LONDEN, 13 *Julij*. De aanvoeren van horenvee en schapen van het vasteland gedurende de afgeloopene week waren iets ruimer. Bij het tolkantoor zijn aangegeven: 658 ossen, 843 kalveren, 4828 schapen en 271 varkens. In alle soorten van vee was de stemming heden flaauw, en de prijzen algemeen 2 a 4 d. lager. Daar de voorraad runderen en schapen ter markt van heden groot was (van de eerste 5763 en van de laatste omstreeks 27,500 stuks) en de vraag om dezen tijd in den regel niet groot is, bleef een groot gedeelte onverkocht.

EFFECTEN-BEURS.

AMSTERDAM, 15 *Julij*.

Nederl. Werkel. Schuld 2½ pCt. 63$\frac{9}{16}$; Dito Dito 3 pCt. 76¾; Dito Dito 4 pCt. 96¼. — BELGIE, bij *Rothschild*, 2½ pCt. 53⅜. — SPANJE, Onbep. Stukken 1½ pCt. 25¼; Dito Binnenl. 6/m. 3 pCt. 37⅞; Dito Buitenl. 85 £ 3 pCt. 43⅜. — PORTUGAL, te Londen 3 pCt. 45¾; Dito 1856, 3 pCt. 45½. — RUSLAND, bij *Hope* en Co. 1798 en 1816 5 pCt. 105; Dito bij *Stieglitz*, 1855, 6de serie, 5 pCt. 99¼. — OOSTENRIJK, Metall. 5 pCt. 76$\frac{1}{8}$; Dito Dito 2½ pCt. 39$\frac{7}{16}$; Dito rente Amsterdam, 1854, 5 pCt. 87⅛; Dito Nationale Metalliek 5 pCt. 77⅞. — MEXICO, Onbep. Stukken 3 pCt. 21⅛. — Russische spoorweg-aandeelen *f* 76½ à *f* 77.

ADVERTENTIEN.

NEÊRLANDS HEIL.

De KIESVEREENIGING **NEÊRLANDS HEIL** heeft tot KANDIDATEN ter vervulling der Vacatures in den RAAD der Gemeente *Groningen* verkozen de zes aftredende Leden:

J. TH. DOORNBOSCH.
J. SLOT.
E. DOMMERING.
Prof. **J. BAART DE LA FAILLE.**
Mr. **J. H. GEERTSEMA, C.z.**
K. MESDAG,

en in de plaats van wijlen den Heer A. UPMEIJER:
Doctor **GOSUINUS ACKER STRATINGH.**

GRONINGEN, 14 Julij 1857.
J. W. C. VAN ITTERSUM, *Pres.*
H. J. TRIP, *fung.-Secr.*

KIESVEREENIGING
Vrijheid en Orde.

Als **KANDIDATEN** voor het **Lidmaatschap** van den **GEMEENTERAAD** van *Groningen*, voor de op den 21sten dezer te doene verkiezing, zijn door de Vereeniging gekozen:

de Heeren **J. SLOT.**
J. TH. DOORNBOSCH.
K. MESDAG.
Prof. **J. BAART DE LA FAILLE.**
Mr. **J. H. GEERTSEMA, C.z.**
Mr. **W. WOLTHERS** en
Dr. **L. ALI COHEN.**

GRONINGEN, 12 Julij 1857.
Namens het Bestuur der Vereeniging:
W. WOLTHERS,
Secretaris.

VOORLOOPIG BERIGT.

De **HARDDRAVERIJ** met **Paard en Chais**, zoo mede de **KEURING** van het **schoonste ingespannen Tuigpaard**, te **Delfzijl**, zal plaats hebben op DONDERDAG den 6den Augustus 1857; zullende de prijzen nader worden bekend gemaakt.

Burgemeester en Wethouders der Gemeente Delfzijl:
J. J. BORST, *Wethouder*, *L. B.*
De Secretaris:
B. DIJK.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** Ondertrouwd:

G. MESDAG, K.ZOON,
van *Groningen*,
en
A. BAKKER.

'T ZANDT, Julij 1857.
Eenige kennisgeving.

*** Getrouwd:

J. J. LANGE
en
E. J. TER WEE.

GRONINGEN, 15 Julij 1857.

*** Getrouwd:

R. KLUIN,
van *Zuidbroek*,
en
A. DE BOER,
van *Groningen*.

GRONINGEN, 17 Julij 1857.

*** Bevallen van een ZOON M. SMITH, geliefde Echtgenoot van

W. JANSSONIUS.

GRONINGEN, 12 Julij 1857.

*** Heden beviel zeer voorspoedig van eenen ZOON G. S. VAN HOUTEN, Echtgenoot van

R. S. LANTINGA.

'T WAAR, 12 Julij 1857.

*** Heden beviel voorspoedig van eene DOCHTER J. K. H. DIJKHUIZEN, geliefde Echtgenoot van

P. W. TICHELAAR, Jz.

LOPPERSUM, 13 Julij 1857.

*** Bevallen van eene *DOCHTER* ELIZABETH ZIJLKER—BURINGH.

ZUIDBROEK, 14 Julij 1857.

*** Voorspoedig bevallen van een' welgeschapen *ZOON* Vrouwe J. M. WITSEN ELIAS, geb. VAN DIESEN.

GRONINGEN, 15 Julij 1857.

*** Bevallen van eene DOCHTER C. M. LIJNSLAGER, Echtgenoot van

J. G. VAN BEUSEKOM.

GRONINGEN, 15 Julij 1857.

*** In den ouderdom van 46 jaren overleed den 14den Julij 1857 te *Nuis*, Vrouwe J. H. L. VAN IDDEKINGE, nalatende zes Kinderen, zeer geliefde Echtgenoot van

K. HOFKAMP, *Predikant.*

Algemeene kennisgeving. Geene rouwkleederen zullen gedragen worden.

*** Heden overleed, tot bittere droefheid van mij, zijne hoogbejaarde Ouders en verdere Betrekkingen, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot SCHELTO SCHELTENS SCHAAPSCHOE, in den ouderdom van dertig jaren, na eene echtvereeniging van slechts twee maanden.

Eene hevige ongesteldheid van zeven dagen maakte een einde aan zijn voor mij zoo dierbaar leven.

GRONINGEN, 14 Julij 1857.

E. H. HECKMAN,
Wedw. S. S. SCHAAPSCHOE.

*** Heden overleed ons jongste Zoontje GERHARDUS, in den jeugdigen leeftijd van ruim een jaar.

GRONINGEN, 15 Julij 1857.

P. J. DAMSTÉ.
M. DAMSTÉ — POSTHUMA.

*** **D. A. THIEME**, te *Arnhem*, heeft uitgegeven:

DRIE VOORLEZINGEN

VAN

Dr. L. S. P. MEYBOOM,

Predikant te Amsterdam.

I. Gezigts- en Verstandsbedrog. — II. Over Microscopisch en Telescopisch zien. — III. Het verband tusschen Wetenschap en Kunst.

(Overgedrukt uit *de Tijdspiegel.*) Prijs *f* 1.

*** Bij de Erven **C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA** is verkrijgbaar:

Rapport van de Commissie

uit den Raad der Gemeente Groningen

EN

MISSIVE

van de Kamer van Koophandel en Fabrijken,

betrekkelijk de Verbetering der

KANALEN

in de Provincie Groningen.
Prijs 50 Cent.

STATEN

DER

MOLENKOLONIËN

GELEGEN

TUSSCHEN HET REITDIEP EN HET DAMSTERDIEP, IN DE VIER KERSPELEN-, BELLINGWOLDER-, TERMUNTER-, OTERDUMMER- EN DRIE-DELFZIJLEN-ZIJLVESTENIJEN EN BEZUIDEN HET WINSCHOTERDIEP EN DEN A-STROOM,

IN DE

PROVINCIE GRONINGEN.

Prijs 30 Cent.

Aan de Inteekenaren is verzonden:

No. 11 van den **Jaargang voor 1857** van het

GODSDIENSTIG HUISBLAD,

Stichtelijke Lectuur voor Verstand en Hart,

ONDER HOOFDREDACTIE VAN

Dr. E. J. DIEST LORGION

EN MEDEWERKING VAN EEN AANTAL MET ROEM BEKENDE VADERLANDSCHE GELEERDEN.

Inhoud. *Bijbelverklaring.* Een woord van eene vrouw over vrees; tevens eene proeve van practische schriftverklaring; door DE GROOT te Rottum. — *Kerkelijke Geschiedenis.* FREDERIK MYCONIUS. — Een brief van CONSTANTIJN DEN GROOTE. — *Mengelingen.* Ter gedachtenis aan mijne jonge vriendinnen, in de eerste plaats aan diegenen, welke mij van aangezigt kennen, van AMALIA WILHELMINA SIEVEKING (*Slot*). — Gulden woorden uit het gulden boekske.

Jaarlijks verschijnen 26 Nommers in roijaal octavo, tegen den prijs van *f* 4—00.

De **COMMISSIE** van ADMINISTRATIE van het *Burgerlijk en Militair Huis van Verzekering* te *Groningen* brengt bij deze ter kennis der belanghebbenden, dat er van de gemelde Gevangenis een **TWEEDE BEWAARDER** zal worden benoemd, op eene JAARWEDDE van ***f* 230** met eenige **emolumenten.**

Zij die genegen zijn, om zich voor deze Betrekking aan te melden en wel bij voorkeur gewezen MILITAIREN, zullen zich op DINGSDAG den 4den Augustus 1857, des namiddags te vier uur, dienen aan te melden in de voorzeide GEVANGENIS, en minstens acht dagen bevorens hunne PAPIEREN en GETUIGSCHRIFTEN aldaar behooren in te leveren.

GRONINGEN, 14 Julij 1857.
De Commissie van Administratie voornd.:
R. H. EIJSSONIUS WICHERS, *Vice-Pres.*
W. WOLTHERS, *Secretaris.*

ZWOLSCHE

STOOMBOOT-MAATSCHAPPIJ.

DAGELIJKSCHE VAART:

van ***Zwolle***, 's morgens te *zeven* uur;
van ***Amsterdam***, 's morgens te *elf* uur;
in Correspondentie met de **SPOORTREINEN** en directe verbinding per **DILIGENCE** over *Zwartsluis* met *Meppel*, *Assen*, *Veendam* en *Groningen*.

Op Maandag den 27sten Ju[...]

e. k., des namiddags te 2 uur, zal, door ve[...] naar elders, voor de Behuizing bewoond door [...] Heer J. B. KRAUS, in de Havenstraat te *Gron[in]gen*, publiek worden verkocht: een nette en onderhoudene **INBOEDEL**, bestaande in MAHO[...] HOUTEN LINNENKAST, DITO KOLOMTAFEL, D[...] STOELEN met ZITTINGEN, EIKENHOUTEN COMMO[...] voorts TAFELS, STOELEN, PORSELEIN, GLAS[...] AARDEWERK, KOPER, TIN en VAATWERK, extra [...] BEDDEGOED en hetgeen meer te bezien zal zijn des [...] TURDAGS bevorens, des namiddags van 2—6 uur.

HEKKEMA & BARLINCKHOFF.

VERKOOP

VAN EENE MASTMAKERIJ, EN[...]

te *DOCKUM*.

De Notaris **G. POSTHUMA**, te *Dockum*, zal, [...] ten verzoeke van den Heer Mr. E. JONGSMA, aldaar, [...] DONDERDAG den 23sten Julij 1857, des avonds te [...] uur, ten Huize van L. HANSMA aldaar, finaal verkoop[en]:

I. Eene hechte **HUIZING[E]** staande op den Dijk aan het G[...] diep te *Dockum*, wijk D no. [...] bestaande in een GANG, [...] VOOR- en ACHTERKAMER, [...] DERS, KELDER, KEUK[EN,] PLAATS, PUT en REGENWATERSBAK, door de W[...] J. AIKEMA met den dood ontruimd; waarop is geb[...] *f* 1951—00.

II. Een **GEBOUW**, naast het vorige Perceel, wa[...] eene ***MAST-, BLOK-*** en ***POMPMAKER[IJ]*** sedert vele jaren is en nog met succes wordt uitgeoef[end,] thans bij H. OVEREEM in huur, staande op *f* 702—00.

III. Eene **HUIZINGE** en **ERF**, staande en [ge]legen in de Koningstraat te *Dockum*, wijk C no. 37, [...] de Wedw. DEMES in huur, staande op *f* 630—00.

Te aanvaarden het 1ste Perceel 4 weken na de Toe[wij]zing, de andere Perceelen den 12den Mei 1858.

STOOM-CICHOREI- EN BLAAUWSELFABRI[JK]

V A N

J. S. Havinga Oortwijn.

Door deze wordt aan den Handel ter kennis geb[ragt,] dat de Prijs der beste, *onvervalscht gefabriceerde* [CI]**CHOREI** uit bovengenoemde Fabrijk met ***f* 2—[...]** de **100 Ned. Pd. VERHOOGD** is, en [...] alle orders ten uitvoer kunnen worden gebragt. PR[IJS-]COURANT der BLAAUWSELS op aanvraag te bekom[en].

DE APOTHEEK EN DROOGISTWINK[EL]

van P. J. DAMSTÉ,

in de **Brugstraat**, *Zuidzijde*, is **verplaatst** [naar] de **NOORDZIJDE**, in de Behuizing bewoond ge[weest] door den Heer H. REILINGH, naast den Heer [...]GERSBERG.

BEWAARSCHOOL,

Turftorenstraat, letter H no. 44.

De ondergeteekende heeft de eer te berigten, [dat] zij met Augustus a.s. hare **NIEUWE BEWAA[R]SCHOOL** zal **openen.**

Zij beveelt zich minzaam aan in de gunst van [...] die haar met hun vertrouwen zullen willen vereeren.

Wedw. J. H. BRUINS, geb. T. DEELMA[N].

Depot van Thee.

Bij den ondergeteekende zijn voortdurend verkrijgbaar **THEEËN** uit het Magazijn van **VAN HOU[TE]NINGE & VISSER**, afgewogen in **verzege[lde] pakjes** van 2½ Ned. Pond, 1 Ned. Pond, 5—2½ [...] Onc, waarop nommer en prijs, die zich bepaalt van [...] Ct. en hooger, zijn vermeld.

PRIJSCOURANTEN zijn gratis te bekomen.

J. V. HUISINGA, JR., Groote Markt te *Groni[ngen]*.

*** Bij **E. DE BOER & ZONEN**, *Gekw[alifi]ceerde Collecteurs* te *Groningen*, zijn voor de **22[...] STAATS-LOTERIJ** (waarvan de *eerste Klasse* MAANDAG den 20sten Julij e.k. zal beginnen te trek[ken]) **LOTEN** volgens *Prijs-courant* te bekomen.

Bij den Vleeschhouwer **E. J. DE MAA[...]** in de N. Ebbingestraat, zal op heden wo[rden] geslagt: een extra puik vet en blank **Z[...]TEMELKS KALF.**

De Onderwijzer **K. HOFKA[MP]** vraagt tegen Augustus e.k. een' **der[...]**

ONDERMEESTE[R].

PROTESTANTSCHE KERK. — HAARLEMMERMEER.

In het laatst dezer maand zullen, door den Boekhandelaar **C. H. SCHETSBERG**, te *Goes*, verzonden word[en] [P]ROSPECTUSSEN en INTEEKENLIJST op eenen

BUNDEL LEERREDENEN,

VAN

C. KRABBE, Predikant te *Leiden*.
J. P. VAN HARENCARSPEL, Predikant te *Leeuwarden*.
E. MOLL, Theol. Doct. en Predikant te *Goes*.
R. A. S. PICCARDT, Theol. Doct. en Predikant te *Goes*.
J. PRINS, Predikant te *Amsterdam*.
L. PROES, Theol. Doct. en Predikant te *Leeuwarden*.
W. R. VEDER, Theol. Doct. en Predikant te *Dordrecht*.
G. J. VINKE, Theol. Doct. en Predikant te *Amsterdam*; en meer andere.

De geheele zuivere opbrengst van dezen bundel zal aan de Commissie tot oprigting eener Protestantsche Kerk in den HAARLEMMERMEER-POLDER worden ter hand gesteld.

WEERKUNDIGE WAARNEMINGEN,

gedaan te *Groningen*; medegedeeld van wege het Genootschap: *Ter bevordering der Natuurkundige Wetenschapp[en]*.

Julij 1857.

DAGEN.	BAROMETER op 0°.			THERMOMETER.			VOCHTIGHEIDS-TOESTAND.			WINDSTREEK.			LUCHTGESTELDHEID.		
	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 u.	2 u.	8 u.	8 u.	2 u.	8 u.	8 uur.	2 uur.	8 uur.	8 uur.	2 uur.	8 uur.
5	758,09	756,93	755,67	18,8	23,0	19,7	0,93	0,71	0,98	Z.t.W.	Z.Z.W.	N.O.	bewolkt.	betrokken.	bewol[kt].
6	750,22	752,60	753,27	18,9	20,7	17,9	0,89	0,76	0,91	Z.	„	Z.W.t.Z.	„	„	weln. b[...]
7	753,99	754,24	755,01	15,2	14,0	13,5	0,88	max.	0,99	„	W.	Z.W.	„	regen.	betrok[ken].
8	753,96	756,22	756,83	15,1	15,0	13,1	0,94	0,93	0,96	Z.W.	„	„	betrokken.	betrokken.	„
9	756,11	757,01	757,60	15,0	15,5	14,2	0,84	0,89	0,99	Z.Z.W.	W.Z.W.	„	bewolkt.	„	bew[olkt].
10	757,93	758,93	759,78	15,4	17,5	16,0	0,89	0,81	0,97	Z.W.t.Z.	„	Z.	„	bewolkt.	„
11	759,97	760,66	762,10	16,0	17,7	16,0	max.	0,95	0,95	Z.Z.W.	„	W.Z.W.	regen.	betrokken.	betrok[ken].

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.